özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- sosyalist partileşme sorunu
- IRAK'TA GELİŞMELER
  kürdistan ulusal birliğinin bildirisi
- C H P ve DOĞU
- doğu'da feodalite ve aşiret-II
- ÖZGÜRLÜK ÜZERİNE

3

özgürlük
yolu
aylık siyasi dergi

Ağustos 1975
Yıl : 1
Sayı : 3

Sosyalist Partileşme Sorunu 3

Doğu ve CHP/Mehmet TEKİNCAN 13

Irak Kürt Hareketi Devrimcilerin
Yönetimine Geçti 20

Doğu'da Feodal Yapı ve Aşiret/C. ALADAĞ 27

Özgürlük Fakat Kimin İçin/Selami CANDAN 48

Toprak ve Tarım Reformu ve Urfa'daki
Uygulama/N. HAVİN 56

Mozambik Kurtuluş Mücadelesi 75

Diyarbakır Olayları
— Faşistlerin Oyunları Geri Tepti — 83

Dofarın Kurtuluşu Tüm Basra Körfezinin
Kurtuluşunun İlk Adımıdır. 87

Sahibi : **Faruk ARAS** ● Yazı İşleri Müdürü : **Orhan TALUN** ● Yönetim ve Haberleşme Adresi : Yenişehir 105-214 Sanlı Han Ankara ● Abone : Yıllık 100 TL. ● Altı aylık 50 TL. ● Dış ülkeler için iki katıdır. ● İstanbul dağıtım **İS-DA** ● Ankara : **ANKARA DAĞITIM** ● İzmir : **EGE DAĞITIM** ● Dizgi - Baskı ÇARK Matbaası.

SOSYALİST PARTİLEŞME SORUNU

14 Ekim seçimlerinden bu yana sosyalist parti konusunda açılan tartışmalar, değişik biçimlerde de olsa hâlâ sürüyor. Tartışma konularından biri, sosyalist partinin kuruluşu için zamanın, diğer bir deyişle ortamın, uygun olup olmadığı idi. Bu sorun bir yönüyle pratik içinde çözüme ulaştı. Bu tartışmalar sürüp gelirken herbiri kendisini «sosyalist parti», işçi sınıfının öz partisi olarak niteleyen beş parti kuruldu. Ancak somutta partiler kurulmuş olsa da, zamanın iyi seçilip seçilmediği tartışılabilir; bu da sorunun diğer bir yönüdür.

Sosyalist parti için ortamı elverişsiz bulanlar, 141 ve 142. maddenin varlığını, Anayasa'nın 12 Mart sonrasında geriletilmiş olduğunu; bununla ve diğer yasalardaki değişikliklerle demokratik ortamın daha da kısıtlandığını ileri sürüyorlar. Şimdilik demokratik bir ortam için mücadele edilmesini, uygun demokratik şartlar sağlanınca sosyalist partinin kurulmasını öneriyorlar.

Kanımızca bu görüş, birçok bakımdan hatalıdır. Sosyalist partinin kuruluşunu ilerde varolacak bir uygun demokratik ortama ertelemek, belirsiz bir tarihe ertelemek demektir. Elbette bugünkü demokratik şartlar son derece kısıtlıdır. 141. ve 142. maddenin yanısıra burjuvazi sosyalistlere karşı, mevcut yasalara da ters düşen baskı, saldırı yöntemlerine başvurmaktadır. Ancak bu böyledir diye sosyalistler mücadeleden vazgeçecek değil-

lerdir. Mücadelenin en iyi biçimi ise örgütlü mücadeledir. Demokratik bir ortam için mücadele de en iyi biçimde örgütlü olarak verilir.

Sosyalistler tek tek de olsalar elbette yararlı çalışmalar yapabilir; derneklerde, sendikalarda, yayın hayatında olumlu işler başarabilirler. Ancak bütün bu çalışmalar bir politik örgütün, partinin yol göstericiliğinde, onun birleştirici, yönlendirici çatısı altında olmazsa dağınık, eksik, kimi zaman da yanlış olur. Hareket başıbozukluktan, dağınıklıktan kurtaracak tek şey partidir.

Türkiye'de sosyalist hareketin sürekli baskı altında tutulduğu bellidir. Ancak, herşeye rağmen sosyalist mücadele yürütüldü ve yürütülüyor. Bu ülkede sendikal hakları kazanmak, sınırlarını genişletmek de kolay olmadı. Düşünce ve basın özgürlüğü üzerindeki ağır baskılara rağmen, bu alanda önemli mesafeler kazanıldı. Ve bütün bunlar «uygun ortamlar» beklenerek değil, güç ortamlarda sürekli mücadele verilerek başarıldı. Bugün sosyalist partileşme için ortam 1924'lerden, 46'lardan, 61'lerden daha elverişsiz değildir. Tersine şimdi oldukça elverişli şartlar var. Türkiye'de sosyalist düşünce ilk kez 1960'lardan sonra geniş aydın ve emekçi kitleler arasında yayıldı. Sol eserler binlerce basılıp dağılıyor. İlerici, devrimci, sol nitelikte örgütlenmeler, ülkenin her köşe-bucağında görülüyor. Bütün bunlar 1960 öncesiyle karşılaştırıldığı zaman arada, kıyas edilemiyecek bir gelişim olduğu görülür. 1960 öncesinin soldan, sosyalizmden, emperyalist sömürü çarkından habersiz, bir bakıma kendi içine kapanık kitleleri, yerini, şimdi bu konuları hararetle tartışan dinamik kitlelere bırakmıştır. Bilinçlenme sürecinde bu, basit bir nicelik artışı değil, bir nitelik değişimidir. Özetle söylersek, sosyalist partileşme için önemli bir birikim vardır.

Faşist baskılara karşı örgütlü olmak gerekir.

Demokratik güvencenin bulunmadığı bir ortamda sosyalist partileşmenin burjuvaziyi tahrik edeceği, örgütlenen kadroları ezmenin her an mümkün olacağı akla gelebilir. Besbelli ki burjuvaziyi rahatsız eden aktif, örgütlü çabalardır. Boş oturan bir sosyalist hiç de yıldırımları çekmez. Ama açıktır ki boş oturulmayacak, partili veya partisiz, en azından demokratik bir ortamı gerçekleştirmek uğruna çaba harcanacaktır. Böyle bir çaba başlıbaşına gerici-tutucu güçlerin hışmına uğramak için yeter de artar bile. Bu nedenle partileşmemek bir çözüm değildir. Ter-

sine, faşist baskıları daha kolay göğüsleyebilmek için örgütlü olmak gerekir. Bir sosyalist için temel örgüt ise partidir.

Parti, örgütlü, disiplinli mücadeleyi getirir; yüzlerce, binlerce militanı belli bir programın gerçekleşmesi, belli amaçlara ulaşılması için birleştirir, uyumlu çalışma içine sokar. Tek tek oldukları zaman yalnız kendilerinin veya dar çevrelerinin bilgi ve tecrübesiyle yetinmek, kendi yollarını kendileri bulmak zorunda olan yüzlerce, binlerce kişi, parti ile çok daha geniş imkânlara; bilgiye, tecrübeye, daha sağlıklı çalışma yöntemlerine kavuşur. Sosyalist parti, halk kitlelerinin devrimci mücadelesinde öncü olduğu gibi bir araya getirdiği kadrolar için de bir yol göstericidir.

Faşist baskıların artışı, toplumdaki devrimci hareketlilikle yakından ilgilidir. Devrimci hareket ile karşı devrimci hareketin karşılıklı etki-tepki içinde olmaları kaçınılmazdır.

Bugün kitlelerin, bilinçlenme ve örgütlenme düzeyi önemli boyutlara ulaşmıştır. Devrimci sendikal ve meslekî kuruluşlar, dernekler, devrimci basın, gerici güçleri son derece ürkütüyor. Türkiye'de kitleler hızla sola açılıyorlar. Bu gelişim en üst düzeyde sosyalist partileşmeye yöneliktir. İşte bu gelişimdir ki, acze düşen hakim sınıfları faşist yöntemlere başvurmaya zorluyor. Eldeki yasalar yetmeyince daha anti-demokratik yasalar çıkarıyor, gelişime kanun duvarları çekmeye çalışıyorlar. Sıkışınca, kendi koydukları yasaları bile çiğniyor, polis ve jandarma baskısına başvuruyorlar. Bunlar da yetersiz bulunuyor, gayrıresmî vurucu güçlere, besleme «bozkurt»lara, SS taslaklarına başvuruyorlar. Bu baskılar, zorbaca saldırılar, devrimci gelişimin yarattığı korkuya paralel olarak artıyor.

Bütün bu faşist baskılar, engeller karşısında yapılacak şey nedir? Herhalde durmak, hakim sınıfların korku ve öfkesinin yatışmasını beklemek değildir. Faşist baskılar, saldırılar karşısında takınılacak tavır pasifizm olamaz. Devrimci kadroların ve kazanılmış mevzilerin korunmasının yolu da bu değildir. Tersine, saldırgan güçler karşısında güçlü, kenetli, kararlı olmak gerekir. Bu da örgütlü olmaya bağlıdır.

Sapmaları etkisiz kılmak için parti...

Sapmaları önlemek, etkisiz kılmak için de parti zorunludur. Bu dönemde partileşmek elverişli midir, değil midir diye düşünürken unutulmaması gereken önemli birşey daha var: Politik

çalışma hiçbir dönemde durmadı ve bu dönemde de durmuş değil. 12 Mart öncesinde sol saflarda görülen bölünmeler devam ediyor. Ortaya, bilimsel sosyalizme ters düşen birçok sekter, yanlış eğilimler çıktı. Sosyalist hareketin dağınıklıktan kurtulması, sekter, maceracı, yanlış eğilimlere karşı verilecek ciddi bir ideolojik mücadeleye bağlıdır. Besbelli ki bu da bilimsel sosyalizmi, teori ve eylem birliği içinde kendisine rehber edinmiş bir sosyalist partinin başaracağı iştir. Yani, parti sosyalist saflarda dağınıklığın, sekterliğin, maceracılığın etkisiz kılınması için de zorunludur.

Ancak, parti ile binlerce dağınık devrimci birbirine kenetlenir, bir güç oluşturur. Parti ile saldırılar daha kolay göğüslenir, provakasyonlar önlenir; disiplin ve uyum sağlanır. Ancak parti ile emekçi halk yığınlarının devrimci mücadelesi tutarlı, sağlıklı, kararlı bir öncüye kavuşur. Gerici güçlerin propaganda makinasına, hilelerine, aldatmacalarına karşı koymak, emekçi kitleleri uyarmak, örgütlemek görevi parti olmadan başarılamaz.

Besbelli bu söylediklerimiz bir takım genel doğrulardır. Bunlar çokça söylenmiş ve çağdaş toplumların pekçok deneyiyle ispatlanmıştır da. Bu nedenle belki birçok kişi, bilinen şeyleri ne diye tekrarladığımızı düşünebilir. Ancak bugün Türkiye'de bunların tekrarlanmasını gerektiren bir ortamın varlığı da inkâr edilemez. Çünkü pekçok devrimci, sosyalist görünen kişi ya bu gerçeklerin farkında değil, ya da farkında değilmiş gibi davranıyor.

Sosyal demokrat hareket ve sosyalist parti

Bazı sol ve ilerici çevreler, bu dönemde sosyalist parti kurulmasına başka açılardan karşı çıkmaktadırlar.

Bazı sol sempatizanları CHP'yi yeter görmekte ve ayrıca sosyalist parti kurulmasını gereksiz bulmaktadırlar. Bazı iyi niyetli kişiler CHP'yi, gerçekten «bozuk düzeni» değiştirecek bir örgüt niteliğinde görüyorlar. Bunlar, toplumdaki sınıf mücadelelerini ve CHP'nin bu mücadeledeki yerini, sınırlı reformcu ama burjuva niteliğini kavrayamıyorlar.

Diğer bir kısım sol çevreler ise, CHP'nin niteliğini az-çok bilmekle beraber, sosyalist parti kuruluşunu, seçimlerde oy bölünmesine yol açacağı, CHP'nin tek başına iktidarını ve demokratik ortama geçişi engelliyeceği endişesiyle iyi karşılamıyorlar.

Besbelli ki CHP, sosyalist bir parti değildir. O, bugün bir oranda sola kaymıştır ve mevcut düzeni eleştirmektedir. CHP düzenin «bozuk» olduğunu söylüyor, «insanca bir düzen»den söz ediyor. Düzenin değişmesinin yolu olarak da emekçi kitleler yararına bazı reformların yapılmasını görüyor. Bunun yanısıra CHP, ırkçılığı ve şeriatçılığı da destek olarak kullanan faşizan sermaye çevrelerine karşı demokratik, lâik tavır içindedir. Bütün bunlar CHP'ye, özellikle bu dönemde, ilerici bir nitelik veren ve onu öteki gerici sermaye partilerinden ayırmayı gerektiren hususlardır. Ancak bunlar CHP'yi gerçekten devrimci, sonuna kadar demokratik ve düzeni değiştirecek bir parti yapmaya yetmez. CHP, sömürü düzenini reformlarla ıslah etmeyi düşünen bir partidir; ancak, sömürüye son verecek ve ülkede demokratikleşmeyi ileri aşamalara vardıracak bir parti değildir.

CHP bu dönemde faşizme karşı tavır almıştır ve bu tavır son derece önemlidir. Demokratik ve sosyalist güçler CHP'nin demokratik rolünü küçümsememelidirler. CHP'nin büyük bir kitle partisi olarak takındığı anti-faşist tavır, faşistlerin oyunlarını bozacak önemli bir etkendir. Ancak bütün bunlar bizi, CHP' yi herşey için yeterli görmek gibi bir yanlışlığa sürüklememelidir. Sosyalist bir partinin görevlerini CHP yapamaz.

Diğer yandan CHP, emekçi kitlelere devrimciliği değil, sosyal demokrat reformcu anlayışını empoze etmektedir. Sosyal demokrat reformculuğu ise özünde burjuva düzenini, hem de «daha akıllı» bir şekilde sürdürmeye yarar. CHP'nin sınırlı demokratik niteliğini abartıp, onun sömürüye son vereceğini sanmak sadece bir yanılgıdır. Emekçi kitlelerin CHP'nin «kurtarıcı» lığına inanmaları bir bilinçlenme değil, tersine, bilinçsizliğin bir başka biçimde sürmesi demektir. Bu nedenle amaç, işçi sınıfını AP'den ve benzeri partilerden koparıp CHP'ye aktarmak değil, onları kendi sosyalist partilerine kazanmaktır. Elbette işçi sınıfının AP ve benzeri gerici partilerden koparak CHP'ye oy vermesi ve destek olması, belli bir dönemde ilerici bir gelişme sayılabilir. Ancak uzun bir süreç için düşünüldüğünde, işçilerin sosyalist harekete karşı sosyal demokrat bir harekete şartiandırılmaları ilerici değil, gerici bir oluşumdur. Bu nedenle sosyalistler, AP gibi gerici partilerin kitle tabanının ileri nitelikteki CHP'ye kayışını memnuniyetle karşılamakla yetinmeyip işçi ve öteki yoksul emekiçleri bizzat işçi sınıfının partisine kazanmak için çaba göstermekle yükümlüdürler.

Halkın kurtuluşunu sağlıyacak olan burjuva reformculuğu değil, sosyalizmdir. Bu da ancak işçi sınıfının, öteki emekçi halk kitlelerinin sosyalist dünya görüşüyle donatılmış olmasına, devrimci bir ruhla eğitilip örgütlenmesine bağlıdır. Bunu başaracak olan örgüt ise işçi sınıfının sosyalist partisidir.

Sosyalist partinin kuruluşunu seçimler ve demokratik ortama geçiş açısından sakıncalı bulmak ise diğer bir yanılgıdır. Birçok kişi, sosyalist partinin kuruluşunu nerdeyse provakasyon olarak ilân etmektedirler. Onlara göre kurulan «sosyalist partiler» seçimlere girecekler, CHP'nin oyları bölünecek ve böylece CHP'nin tek başına iktidar olma şansı kalmayacak, bu da karşı güçlere yarayacak.

Bu düşünce tarzı yanlıştır. Bir kere seçimlere girip girmemenin, seçimlerde CHP'yi destekleyip desteklememenin yarar ve zararını sosyalist bir parti de pekâlâ değerlendirebilir. Belki de değişik biçimde bir çözüm bulunur; bunu bilemeyiz. Sosyalist bir partinin seçim hesaplarını herşeyin üstünde tutacağı varsayımı yanlıştır. Önde gelen emekçi halkın ve sosyalist hareketin çıkarlarıdır.

Partinin varlık nedeni dört yılda bir gireceği seçimlerden ibaret değildir. Partinin başta gelen görevi işçi sınıfını ve öteki emekçi halk kitlelerini bilinçlendirmek, örgütlemek, onların devrimci mücadelesine yol göstermektir. Ülkede yalnız sosyalizmin kuruluşunun değil, demokrasinin de teminatı, işçi sınıfının ve diğer emekçi halk kitlelerinin bilinçli ve örgütlü çabalarıdır. İşçi sınıfı bu mücadeleyi ancak partisi aracılığıyla yürütür. Yani sosyalist parti bir tercih değil, halkın kurtuluşu için bir zorunluluktur. Eğer şartlar varsa, onun kuruluşu seçim hesaplarıyla ertelenemez.

Sosyalistler şu veya bu konudaki tavırlarını en iyi şekilde tek başlarına değil, partilerinin kararıyla belirlerler. Seçimlerde oy bölünür diye sosyalist partinin kuruluşuna karşı çıkmak ciddi bir düşünce tarzı değildir.

Sosyalist parti sorunu, işçi sınıfının örgütlü olup olmaması sorunudur. İşçi sınıfının örgütlü olmasından değil, olmamasından endişe edelim. Çünkü bizzat demokrasi mücadelesinin başarısı önemli ölçüde buna bağlıdır. CHP bugün gözümüze ne kadar güçlü ve ilerici görünürse görünsün, o, demokrasi mücadelesinde hiçbir zaman sosyalist bir parti kadar tutarlı, kararlı olamaz.

İyi örgütlenmiş bir sosyalist parti; faşizm tehlikesine, antidemokratik eğilimlere karşı en büyük güvencedir. Faşistler örgütsüz halk yığınlarını, tek tek devrimcileri kolaylıkla sindirebilir, ezebilirler. Ancak örgütlü halk kitlelerini aynı biçimde ezmek kolay değildir.

Demokrasi mücadelesini yalnızca bir sandık sorunu olarak görmemeli. Bugün faşistler, seçimleri de engellemek için her türlü zorbalığa başvuruyorlar. Demokratik bir ortama geçiş, bütün bu faşist zorbalıklara, yalanlara, aldatmacalara karşı halk kitlelerinin, devrimci ve demokratik güçlerin uyanık, örgütlü ve dayanışma içinde olmalarına bağlıdır.

Sosyalistler bu dönemde CHP ile ortak demokratik hedefler için dayanışma içinde olmalı, bunun için gereken çabayı göstermelidirler. Hattâ CHP, sosyal demokratça bir kararsızlıkla, zaman zaman güçlükler çıkarsa, «gölge etmesinler başka ihsan istemeyiz» gibisinden sözlerle karşımıza çıksa bile, CHP'ye karşı düşmanca bir tavır takınmamak gerekir. Ama sosyalist kendi görevlerini de CHP'ye bırakamazlar.

Sosyalist partiler sorunu veya solun bölünmüşlüğü :

Bugün tartışma konusu artık sosyalist parti kurulsun mu, kurulmasın mı değildir. Çünkü pratikte bu husus «sosyalist partilerin» kurulmasıyla çözüme ulaşmıştır. Ancak kurulan partilerin birden fazla olması nedeniyle bugün ortaya, bir bakıma sosyalist partiler sorunu çıkmıştır. Bu durum, sosyalist partinin gereğine inanan bir kısım sosyalistler arasında karamsarlık yaratıyor. Bazıları sosyalist hareketin çok bölünmüş olduğunu söylüyor ve kurulmuş birden fazla partiye karşı nasıl tavır alacaklarını kestiremiyorlar. Bazıları da sosyalistlerin, tüm «sosyalistim» diyenlerin bir tek parti çatısı altında toplanmasını diliyorlar. Bu arada bir durgunluk, kararsızlık havası birçok kişide sürüp gidiyor.

Bütün bunlar neyi gösteriyor, ya da, diğer bir deyişle sosyalist hareket bölünmüş müdür? Sayın Behice Boran bu konuda şunları söylüyor:

«Sol'daki ideolojik ve politik bölünmeler işçi sınıfımızın bölünmesi değildir, çünkü işçi sınıfı içinde yer almıyor... İşçi sınıfımızda sosyalist bir birikim vardır ve bu birikim bölünmüş değildir. O kadar değildir ki kendisinden saymadığı girişimlere uzak durmaktadır...»

Biz bu görüşe tümüyle katılmıyoruz. Soldaki bölünme aydın kesiminde daha açık-seçiktir, bellidir. Bu da dünyanın birçok yerinde böyledir. Ama işçi sınıfının politik hareketinin veya işçi kesimindeki sosyalist birikimin hiç bölünmediğini de söyliyemeyiz. Birkere sosyalist hareketi işçi sınıfındaki sosyalist birikimden ibaret sayamayız, yine aydın kesimlerdeki sosyalist birikimi de işçi sınıfı hareketinin dışında ve ondan apayrı düşünemeyiz. Sosyalizme inanmış aydın saflarda bir bölünme varsa, hele bu bölünme birden fazla parti biçiminde karşımıza çıkıyorsa, bu solda bir bölünmedir ve başka bir şey değildir. Kaldıki, bu partilerden her birinin işçi sınıfı saflarında sayıca az veya çok bir tabanları da vardır. Özellikle TSİP'le TİP'in durumu budur. TİP, daha kuruluşunda sendikalı işçi kesiminden önemli destek görmüştür. Yine TİP'in örgütlenmede, kitle desteği bulmakta, geçmiş dönemin sağladığı bazı önemli avantajları vardır. Ama bu arada TSİP'de, kuruluşundan bu yana küçümsenmiyecek gelişmeler göstermiş, işçi ve aydın kesiminde belli bir örgütenmeyi sağlamıştır.

Sol'daki bölünmeler önlenebilir mi?

Kanımızca solda öylesine bölünmeler vardır ki, bunlar önlenemez, tümden ortadan kaldırılamaz. Örneğin bir «Mao'cu» partiye veya harekete pek çok ülkede rastlanmaktadır. Yine «Latin Amerika çizgisi» diye nitelenen hareketler de pok çok ülkede, özellikle gençlik kesiminde görülüyor. Bunun yanısıra türlü sağ ve sol sapmalara, Troçkizm'e, revizyonizme her ülkede rastlanabilir. Devrimin başarıldığı ülkelerde de, özellikle devrim öncesi dönemde bu tür bölünmeler, sapmalar çokça görülmüştür. İşçi sınıfının gerçek devrimci partisi bu tür sapmalarla mücadele ederek gelişmiş, toplumu devrime ulaştırmıştır. Bu nedenle Türkiye'de birden çok partinin ortaya çıkışına şaşmamak, bundan umutsuzluğa kapılmamak gerekir. Bu durum Türkiye'ye özgü birşey değildir.

Sol'daki bölünmeler tümden yok edilemez, ancak buna seyirci de kalınamaz. Sağ ve sol sapmalarla mücadele etmek mümkün ve zorunludur. Sapmalar ideolojik mücadele ve devrimci pratik içinde etkisiz kılınabilir. İşçi sınıfının devrimci partisi bu mücadeleler ve deneyler içinde güçlenir, kitlelerin güvenini kazanır, onlarla bütünleşir.

TİP Genel Başkanı Boran, sol'daki bölünmelerle ilgili yazılarında bu bölünmelerin yeni olmadığını, bunların 12 Mart ön-

cesi dönemde ortaya çıktıklarını, şimdi de partileştiklerini söylüyor. Bu doğrudur. Yine sayın Boran, bu bölünmelerin bir parti içinde toparlanamıyacaklarını, böylesine bir «koalisyon'un» yürümeyeceğini de söylüyor.

Gerçekten de Türkiye toplumu hakkında birbirinden son derece farklı tahlillerden yola çıkan ve aynı dönemde birbirlerinden apayrı mücadele yöntemlerini seçen grupların bir tek örgüt çatısı altında birleşmeleri mümkün değildir. Böylesine bir parti oluşturulamaz. Böylesine bir birleşme sağlansa bile geçici olur, yürümez.

Ancak sosyalist saflardaki her bölünmeyi de kaçınılmaz ve zorunlu sayamayız. Solda öylesine bölünmeler olabilir ki arada temel görüş ve yöntem farkları bulunmayabilir. Yani bunlar olmaması mümkün bölünmelerdir. Sonradan da ortadan kaldırılabilirler. Sosyalist mücadelenin tarihinde birbirleriyle birleşerek tek parti oluşturan sosyalist partilerin örnekleri de az değildir. Bu nedenle, âdeta kaderci bir tutumla, Türkiye'de sosyalist saflarda birliğin örgütler düzeyinde hiç mümkün olamıyacağını savunmak yanlış olur. Giderilmesi mümkün bölünmelerin giderilmesi, temel ilkelerde taviz vermeden, birlik için çaba harcama tüm sosyalistlerin görevidir.

Sosyalist örgütlenmede pasif tavır yanlıştır.

Bugün Türkiye'de sosyalist örgütlenmeye karşı, sosyalist bilinen birçok kişide görülen pasif tavır, türlü nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bunlardan bazılarına yazımızın ilk bölümünde dokunmuş; çalışma ortamı, seçim ve benzer sebeplerden duyulan endişelerin yersiz olduğunu söylemiştik.

Birden fazla partinin varlığı nedeniyle gösterilen kararsızlık da aynı şekilde hatalıdır. Sosyalist bir kişi örgütsel çalışmaya seyirci kalamaz. Bir bölünme, bir dağınıklık varsa bunun giderilmesi için çaba göstermek, hareketin doğru bir kanalda ağırlık kazanmasına çalışmak her sosyalistin görevidir. Bu da örgütsel çabalara bizzat katılarak sağlanabilir.

Bunun gibi partisiz devrimcilik alışkanlıklarıyla mücadele edilmelidir. Somutta yürütülen partileşme çalışmalarını hep küçümseyen, diğer yandan parti sorununu bir fetiş haline getiren kişiler de görüyoruz. Besbelli ki Türkiye'de ve somut bir toplumda yaşıyoruz. İşçi sınıfının ve diğer emekçi halk kitlelerinin

bilinç ve örgütlenme düzeyleri bellidir. İşçi sınıfının devrimci yasal partisini oluşturmak, böylece demokrasi ve sosyalizm mücadelesini sağlam bir raya oturtmak da başarılması gereken acıl bir görevdir. Tavrımız oturup eşref saatleri, «demokratik ortamları beklemek olamaz. Gönlümüze göre, «dört başı mamur» hazır bir partiyi beklemek de olamaz. Bugün sosyalist kişiye düşen görev, demokrasi ve sosyalizm için yürütülen örgütsel mücadeleye katılmak, hareketi bir yerinden omuzlamaktır.

Bölünmelerin bir kesimi küçük burjuva unsurların niteliğinden geliyor ve birer sapma niteliği taşıyor. Bunun yanısıra, Türkiye sosyalist hareketinin ideoloji ve örgütlenme alanındaki henüz giderilememiş zaafları, eksikleri de bölünmelerde rol oynuyor; gerçekten iyi niyetli, inançlı bir kısım kadroların mevcut partileşme hareketlerine karşı kararsız ve ilgisiz kalmasına neden oluyor. Ancak, işçi sınıfı hareketinin burjuva etkilenmelerden arınması, tüm sorunlarda proleter dünya görüşünün egemen olması bir süreç işidir. Hareketin dışında kalarak böyle bir oluşumun kendiliğinden meydana gelmesi beklenemez. Örgütlenme çabalarına bizzat katılarak, her bakımdan tutarlı, devrimci işçi sınıfı partisinin oluşmasına katkıda bulunmak lazımdır.

Türkiye'de faşist güçlerle demokratik güçlerin kıyasıya mücadele ettiği, ülkeyi daha karanlık günlere sürüklemek isteyenlerin çabalarını yoğunlaştırdıkları bu dönemde, sosyalistlerin örgütlenme, saflarını sıkılaştırma sorunları da o kadar acildir. Bu örgütlenme yalnız sosyalist hareketin geleceği açısından değil, ülkenin demokratikleşmesi yönünde önemli adımların atılabilmesi bakımından da büyük önem taşıyor. Faşizan gelişmelerin yenilgiyle uğratılması, Türkiye'de tüm demokratik unsurların; baskı ve zulüm gören, ezilen, sömürülen tüm kitlelerin ortak sorunudur. Demokratik güçlerin zaferi, Türkiye toplumunun bu döneminde, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm için geniş ufuklar açacaktır.

DOĞU ve CHP

Mehmet TEKİNCAN

Doğu ve CHP sözcükleri birarada kullanıldığında karşımıza hiç de olumlu bir tablo çıkmaz. Takrir-i Sükûn Kanunu, Şeyh Sait, Ağrı, Dersim, Özelp olayları, katliamlar, sürgünler gelir akla. Ve yoksulluk, gözyaşları, iskân türküleri dilden dile dolaşan ağıtlar.

Doğu halkı deneylerine dayanarak iyi tanır CHP'ni, bürokrasiyi, jandarmayı, tahsildarı. CHP «devlet partisi» olarak doğdu, otoriyeti temsil etti. Ne zaman ki, Kurtuluş Savaşının dayanışma temeli üzerine kurulmuş sağlıklı zeminini terkedip ırk ayrımcı siyasete, assimilasyoncu metot ve uygulamalara bel bağladı, o andan itibaren Doğu halkı ile aralarında olumsuz bir gelişme başladı. Aslında CHP 27 yıllık tek parti, tek şef döneminde yalnız Doğu halkını değil, düzene karşı genel ekonomik ve siyasal muhalefeti de susturmuştur. Yani işçi sınıfı ve genel olarak emekçi halk kitlelerinin ezildiği, susturulduğu dönemler ile Doğuda kitlelerin baskı ve terörle karşı karşı kaldığı dönemler aynıdır. İşçi sınıfı ve emekçi yığınların, Doğu halkının kaderi, başındanberi aynı olmuştur. Takrir-i sükûn, çalışanları, emekçi sınıfları, yoksul Doğu halkını birlikte vurmuştur. Sosyalist partilerin kapatılması, ağır mahkûmiyetler, işkenceler, zindanlar, bürokrasinin, jandarmanın baskısı, «vatandaş Türkçe konuş» kampanyaları birlikte, içiçe yürütülmüştür. 1930'larda faşist İtalyan ceza kanununa giren maddeler, muhalefetin gözünü açtırmamak, ağızlara kilit vurmak niyetiyle 1936'larda daha da

ağırlaştırılarak ceza kanunumuza konulmuştur. Emekçi halk kitleleri ve tüm demokratik, ilerici unsurlar bu maddelerden çok çekmiştir, hâlâ da çekmektedir.

Bu değerlendirme çerçevesinde şunu açıkça söylemek yersiz ve yanlış olmaz: DP'nin büyük çoğunlukla iktidara gelmesi sonucunu doğuran 1950 hareketinin sınıfsal temelleri nasıl konulur, değerlendirmeler nasıl yapılırsa yapılsın, siyasal hayatın demokratlaşması özlem ve isteğiyle, kitleler oylarını bu hareketten yana ortaya koymuşlardır. «Roman Gibi» adlı anılar kitabında Sabiha Sertel, DP'nin 1950 seçimleri öncesinde, kitlelerin desteğini almak için birtakım demokratik şiarlara sarıldığını yazmakta ve «benimle yaptığı konuşmalarda, işçi haklarının tanınacağını, sendikalaşma ve teşkilâtlanma özgürlüklerinin kabul edileceğini, hattâ işçiye grev hakkının tanınacağını söyleyen Celâl Bayar, yayınladığı programında bu hakları güvenlik altına almamış, lâstikli kelimeler kullanmıştı» demektedir. Roman Gibi, sayfa 53)

Gene DP, o zamanlar Özalp'ta 33 kişinin «sorgusuz, yargısız» katledilmesi olayının hesabını CHP'den soracağını, Doğu halkına yapılan zulüm ve baskının durdurulacağını, bura halkının ikinci sınıf yurttaş durumundan kurtarılacağını yaygın propagandalarla yürütmüştü.

Bu yazıyla amaçladığımız nedir? Doğu halkı ile CHP arasındaki acı anıları tazeleyip birtakım yargılara malzeme mi hazırlamak istiyoruz? Yoksa CHP'nin mazisini temize mi çıkarmak gayretindeyiz? Peşinen söyliyelim ki hayır. Bunların hiçbiri değil. Amacımız Türkiye'deki,Doğu'daki, CHP'deki gelişmeleri ortaya koymak; doğan yeni zemin üzerinde, CHP-Doğu yakınlaşmasını ve bu yakınlaşmadan beklenebilen, beklenilmeyecek olan olgular üzerinde sözetmek ve zorunlu sonuçlara varmaktır.

Türkiye son 50 yılda maddi temelleriyle, sosyal, siyasal hayatıyla büyük değişmeler geçirmiştir, önemli değişmeler içerisindedir. Sosyalizm, sosyalist hareket varlığını duyurmuştur, güçlenmektedir.

Ülkemizde kapitalist üretim biçimi, kendisini egemen üretim biçimi olarak ortaya koymuştur. İşçi sınıfının sayı ve etkinlikçe belli bir boyuta ulaşması, kapitalizmin toplum ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde gelişmeyip emekçi kitlelerin işsizlik, pahalılık sonucu ekmek kavgasında başarısızlığa uğramaları, yay-

gın politikleşmeyi doğurmuştur, doğurmaktadır. Demokrasi, bağımsızlık, sosyalizm mücadelesi güçlenmiştir. Genel hatlarıyla siyasal hayat sola doğru kaymıştır. Bu kayış, asla önlenememiştir. Sırasıyken şu gerçeğe işaret etmek gerekiyor: Ülkemizde siyasal hayat bunca sola kaymış, siyasal ortam bu denli renklenip çeşitlenmiş, birçok şeyin üzerindeki kara perdeler kaldırılmışsa sosyalizmin siyasal hayatımıza girmesindendir. İşte o, «kırk parçaya bölünmüş» dedikleri sosyalist harekettir, sosyal, siyasal uyanışın, genel sola kayışın lokomotifi, motoru.

CHP de değişme dışı kalmamıştır şüphesiz. CHP'ni eski kirli çamaşırları içinde görmek yanlıştır. 1965'lerde sosyal gelişmelere açılan, TİP'ne karşı «soluna duvar çekme» amacıyla ortanın soluna, ordan sosyal demokrat mı-demokratik sol mu tartışmalarına varan CHP, bugün tüzüğüne «demokratik sol» ibaresini koymuştur. İsmet Paşa gibi, kendisini devletle özdeş sayan bir kişiyi CHP'nin başından uzaklaştırabilmek, üstünde düşünülmesi gereken bir olaydır.

CHP liderleri, özellikle B. Ecevit, partilerinin geçmişine sahip çıkmıyorlar. Ve «Yeni CHP» diyorlar partilerine.

CHP düzeni beğenmemekte, düzen değişikliği istemektedir. «Türkiye'nin gittikçe ağırlaşan sorunları ancak bir düzen değişikliğiyle çözülebilir,» diyorlar. Halkın sömürüldüğünü, bir avuç sermayedar çıkarına ülke varlığının peşkeş çekildiğini, siyasal iktidar elde edilse bile ekonomik hayatı kontrol eden güçlerin daha bir süre egemen olacaklarını söylemektedirler. Hattâ seçimler öncesinde ve «yarı iktidar» döneminde CHP, tekellerin kuşatılmasını isteyecek kadar işi ileri götürmüştür.

YENİ CHP ve DOĞU

CHP, bugün Doğu'ya, bir ölçüde demokratik, barışçıl bir yaklaşım içindedir. Ecevit'in son Doğu gezilerinde söyledikleri bir değişik olgu koyuyor önümüze.

«Günümüze kadar siyasal iktidarlar şüpheyle bakmışlardır. Doğu'ya. Özel teşebbüs öncelikle kendi kârını düşünür, bu nedenle ileri gitmiş yörelere yatırım yapar. Doğu'nun sefaletine, geriliğine ancak devlet imkânlarıyla son verilebilir,» diyor Ecevit. Bunlar, 10 yıl kadar öncesinden, TİP tarafından söylenenlere bir ölçüde benzer şeyler.

CHP lideri Doğu halkına barışçıl bir açıdan yaklaşmak istemektedir. Bunu söz ve davranışlarıyla belli etmeye çalışmaktadır. Doğu ile CHP arasında buzların çözülmekte olduğunu ve bir yakınlaşmanın söz konusu olduğunu söylemek aşırı bir iyimserlik olmasa gerekir.

Doğu, genel değişme içinde birtakım yollar katetmiştir. Son yıllarda kitlelerde politikleşme kendini duyurur hale gelmiştir. Doğu'nun büyük kentlerinde artık belirgin bir burjuva sınıfı vardır ve kendisini siyaset meydanında hissettirmektedir. Ana hatlarıyla ticaret burjuvazisi olan bu sınıfın toprak ağaları, aşiret beyleri, şeyh ve dedelerle uyumlulukları güçlü, çelişkileriyse zayıftır. Ağalar, beyler, şeyhler ve seyitler, kasaba soyluları, yeni toplumsal şartlara uymaya da çalışarak bir grup köy, kasaba, yada, bir şehir seviyesinde güçlerini siyaset meydanında tartıya vururlar, ölçerler. Büyük ölçüde yerel üstünlük kurma, kitleler içindeki parsellerini koruma, geliştirme mücadelesidir bu. Yoksa başlıca hedefleri Ankara'daki merkezî otoriteyi, siyasal iktidarı kararlılık içinde belirlemek değildir. Bu nedenledir ki adı var kendi yok birtakım partiler, aşiretler, kabileler, tarikatler arası yerel siyasal güç yarışında birtakım komplikasyonlar sonucu, şu ya da bu kadar parlamenter çıkarmaktadırlar Doğu'dan. Özellikle CGP'nin durumu budur.

Yeni yeni gelişmeye başlayan burjuvazi, bir kesimiyle de olsa, bölgesel pazar sorunlarını kendi sınıf çıkarları doğrultusunda kavramaya, ortaya koymaya aday görünmektedir. Hayvan ürünlerine, bölgede üretilen diğer ürünlere daha iyi taban fiyatı, destekleme alımları konusunda; genel olarak bölgenin gerilikten kurtarılması konusunda özlem ve isteklerini ortaya koymaktadır. Bölgeler arası her türlü eşitsizliğin kaynağının tartışılmasından yana bir tavır içindedir. İşte CHP ile sözünü ettiğimiz bu burjuva kesimi arasında birtakım yakınlaşmalar görülmektedir. Bu yakınlaşmaların bir ölçüde Doğu'daki ezilen halk kitlelerinin özlemlerini de yansıtmasının nedenlerini şöylece özetlemek mümkün:

1. CHP'nin geçmişine sahip çıkmaması, «reddi miras» tavrı içinde olması.

2. Doğu'ya barışçı bir yaklaşım içinde olması ve bölgenin kalkındırılması sorununa eğilir görünmesi.

3. 12 Martla ortaya çıkan faşizan girişimlerin kitlelere açık baskı-terör uygulamaları olarak yöneltilmesi 12 Mart öncesinde

de var olan komando baskıları. Doğu'da bu baskının yoğun bir şekilde hissedilmesi karşısında CHP'nin az çok demokratik tavrı.

50 yıl sonra ortaya çıkan CHP ile Doğu arasındaki bu buzların çözülüşü, bu yakınlaşma, Doğu halkının maddî, mânevi hayatını geliştirme sonucunu verebilir mi? Bu yakınlaşma, herçeşit eşitsiz gelişmeye ve sonuçlarına son vermek gibi bir hedefe ulaşabilir mi?

CHP'nin sınıfsal dayanaklarına, temellerine bakarak neler yapabileceğini ve neler yapamayacağını tahmin etmek güç değildir. Hertürlü ayrıntı biryana, CHP iki sınıfa dayanmaktadır. Sermayenin tekelleşme yarışında arzu ettiğini bulamayan burjuvaziye, yani tekel dışı burjuvazinin bir bölümüne ve küçük burjuvaziye dayanmaktadır. Bu iki sınıfın ortak çıkarlarını programlaştırmak ve bunu sürekli kılmak sorunu ile karşı karşıyadır. Bu ise zorlu bir iştir. Birkere burjuvazinin, tekelleşen, kesimle çelişkileri abartıldığı gibi öyle güçlü ve uzlaşmaz değildir. Tekelci burjuvazi, en gerici müttefikleri olan ağalar, beyler, şeyhlerle bile çelişkilerini yumuşak tutmak zorundadır.

Küçük burjuvazi ise emekçi sınıflarla sermaye sınıfları arasında kararsız, bir sınıftır. CHP tekelleri nasıl kuşatıp, tekel dışı burjuvaziyle olan bağlarını nasıl koparacaktır? Küçük burjuvaziyi gittikçe yoksullaşmaktan, işçi sınıfı siyasetine yakınlaşmaktan nasıl uzak tutabilecektir. Ve CHP iki sınıfın, gittikçe farklılaşıp netleşecek siyaseti arasında gide gele ortak bir programı nasıl yürütübilecek ve nasıl bir düzeni, hangi sınıfın öncülüğünde gerçekleştirebilecektir.

Yedi aylık «yarı iktidarı» döneminde CHP tekelleri kuşatmak, ülke varlığını bir avuç sömürücüye bırakmamak şiarı ile ortaya çıktı. İçerdeki sömürü düzeni şüphesiz uluslar arası plânda dünya kapitalist emperyalist sistemine sıkı sıkıya bağlıdır. Şüphesiz ne türkiye, ne de bir başka ülke Robenson adası değildir. Emperyalizm olgusunu bir defa olsun ağzına almamış CHP' nin sayın lideri, kökü dışarda olan yerli tekelci burjuvaziyi nasıl kuşatacağını sanmaktadır?

Emperyalizme, sömürü ve baskı aracı olan NATO'ya, bölgesel gerici bir pakt olan CENTO'ya, özetle emperyalizmin ülkemizdeki ekonomik, siyasal askerî ideolojik baskısına sürekli ve kararlı olarak karşı çıkmadan, yan bağımsızlıktan yana kararlı bir mücadele vermeden nasıl kuşatılabilir, kıskıvrak yakalanabilir yerli tekelci sermaye?

CHP düzene kapitalist düzene ve dışardaki dayanaklarına karşı mıdır? Kesinlikle hayır. Çünkü CHP'nin kapitalizmin özüne yönelen bir muhalefeti yoktur. Kapitalizmin yırtıklarını, söküklerini onarmak, kapitalizmin ayıbını kapatmak, ömrünü uzatmak diye bir derdi vardır CHP'nin.

Oysa artık çok açık ve gittikçe gelişen bir yaygınlıkla bilinmektedir ki, eşitsiz gelişmenin bütün sonuçlarının, bu arada ırk ayırımı, mezhep ayırımı siyasetinin vebalini kapitalizm taşımaktadır. Her türlü baskı ve şiddet yöntemleri, bu yöndeki uygulamalar kapitalizmden kaynaklanmaktadır. Emperyalizmin egemenlik alanı içindeki Türkiye'de kapitalizm, toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktan öyle uzak ve öyle çarpıktır ki, yerli sermayenin bir eli uluslar arası tekellerde, bir eliyse geri üretim ve toplumsal ilişkiler içinde olan Doğu'daki ağa, bey, şeyh, dede takımına uzanmaktadır.

Sorunlar birbirlerine bağlı, Doğu'daki sorunları genel sorunlardan soyutlamak olanaksız.

Bölgesel plânda sorun toprak devrimini gerçekleştirmek, hızlı bir sanayileşmeyi sağlamak ve anti-demokratik uygulamalara, baskı ve şiddete son vererek sosyal ve kültürel alanlarda da demokratikleşmeyi sağlamaktır. Bunun için de halkı parsellere bölen aşiretçilik, tarikatçılık, ağalık, beylik gibi toplum gelişmesinin önündeki engellere karşı mücadele etmek, demokratik bilinci, politik bilinci yükseltmektir. Bu görevin üstesinden gelmeye CHP'nin dayandığı sınıflar elvermez. Bu sınıfların siyaseti bu tarihi rolü yüklenemez.

Türkiye'nin gün be gün ağırlaşan sorunlarını, eşitsiz gelişmeyi bölgeler arası dengesizliği, maddî ve mânevi hertürlü eşitsizliği, kapitalizmin üstüne üstüne gitmeden hangi politik hareket çözebilir?

CHP'nin burjuva demokratik özgürlüklerden yana bir tavır içinde olması ve bunun için şu yada bu düzeyde bir mücadele yürütmesi Türkiye'de ve özel olarak ta Doğu'da demokratik mücadelenin yaygınlaşmasına katkıda bulunmaktadır ve bulunacaktır. Doğu'da kitlelerin açık faşizm taraftarı partilerden kopmaları ve CHP'nin bu yöndeki çabaları olumludur.

Ancak Doğu halkı burjuvazinin şövenist, ırkçı politikasından yeterince çekmiştir. Burjuvazinin herhangi bir kanadının kuyruğuna takılarak değil «ak günlere», rahat soluk alınan geçici

bir döneme bile varılamaz. Ancak sonuna kadar devrimci, gerçekten demokratik işçi sınıfı ve onun tutarlı siyaseti Türkiye'nin, Doğu'nun sorunlarına çözüm getirebilir. Demokrasi, bağımsızlık, sosyalizm mücadelesidir ki, burjuvazinin karanlıkta bıraktığı, bırakmada direndiği nice sorunu aydınlığa çıkarabilir.

DERSİM

Kemal Burkay'ın
Son Şiirleri

Toplum Yayınevi
Zafer Çarşısı No : 18
Yenişehir - **ANKARA**

Şam'da yayınlanan, Suriye Baas Partisi yayın organı «**El Baas**» gazetesinin 2 Temmuz 1975 tarihli sayısından aynen çevrilmiştir.

IRAK KÜRT HAREKETİ DEVRİMCİLERİN YÖNETİMİNE GEÇTİ

Yeni kurulan «Kürdistan Ulusal Birliği» adlı siyasal örgüt, yayınladığı bildiride, Arap devrimcileri ile birlikte emperyalizme, siyonizme, diktatörlüğe, İran'ın oyunlarına ve Kürt bölgesine egemen olan aşiret düzenine karşı devrimci mücadeleyi sürdüreceğini açıkladı.

Bildiride, «amacımız Irak'ta demokratik düzen, Kürdistan'da gerçek özerklik kurmaktır» deniliyor ve Irak-İran andlaşması eleştiriliyor.

Yeni Kürt hareketinin liderleri arasında, eski Kürt lideri Barzani'ye karşı olan ve devrimci olarak tanınan Celâl Talabani de var.

Irak'taki ilerici Kürt hareketi örgütsel, ideolojik ve siyasal bağımsızlığını ilân etmiş ve «Kürdistan Ulusal Birliği» adı altında çalışmaya başlamıştır. Bu ilerici akım, Kürt hareketinin safları arasında uzun süre mücadele etmiş ve Arap ilerici güçleri ile sağlam ilişkiler kurarak sürekli şekilde, Arap milliyeti ile Kürt milliyeti arasında tarihsel ve geleceği belirleyici bağlar bulunduğunu belirtmiştir. Kürt ilerici akımı ayrıca, ayrılıkçı ve şöven yönelişlere karşı mücadele etmiş ve Araplarla Kürtler arasındaki

birlikte mücadele bağlarının sağlamlaşması, Arap ulusunun emperyalizme, siyonizme ve gericiliğe karşı sürdürdüğü mücadelenin desteklenmesi için çalışmış ve çalışmaktadır.

Kaydetmeye değer ki, Kürt savaşçılarından Celâl Talabanî, bu yeni örgütün en önde gelen liderlerindendir.

«Kürt Ulusal Birliği» örgütünün yayınladığı bildiri aynen şöyledir :

«Irak ile İran arasında 6 Mart 1975 tarihinde yapılan hain-ce andlaşma, Irak bürokratik-şöven burjuvazisinin kendi karakterinin bir sonucu olarak, Kürt sorununa adil ve demokratik bir çözüm bulmaktan âciz olduğunun yeni bir kanıtı oldu. Bu andlaşmanın imzalanmasını izleyen olaylar da, aşiretçi, uzlaşıcı, sağcı burjuva liderliğinin Kürt halkının kurtuluş hareketinin liderliğini yapmaktan âciz olduğunu kanıtladı. Ve bu olaylar bir kez daha kanıtlamıştır ki, başta Amerikan emperyalizmi olmak üzere tüm emperyalist çevreler ve başta İran hükümeti olmak üzere Kürdistan topraklarını gasbetmiş gerici güçler, Kürt halkının ve bölgedeki diğer halkların en amansız düşmanlarıdır. Bu güçler, Kürt halkı için ve bölgedeki diğer halklar için kölelikten ve bütün ulusal ve demokratik haklarından yoksun kalmaktan başka bir şey istememektedirler. Yine bu güçler, aldatmacada ve kandırmacada ne kadar çeşitli yöntemler uygularlarsa uygulasınlar, ne kadar diplomatik oyunlarda ve dolap çevirmede parlak başarılar gösterirlerse göstersinler ve yüzlerine ne kadar yaldızlı maskeler takarlarsa taksınlar, Kürt halkına ve bölgedeki diğer halklara karşı hainlik ve şer niyetlerinden başka bir duygu beslememektedirler.

«Kürdistan ilerici akımının uzun süreden beri haber verdiği bir gerçek, şimdi Kürdistan semalarında parlak bir yıldız gibi parlamaya başlamıştır. Bu tarihsel gerçek şudur : Devrimci kitlelerin mücadelesi olmadan ve mücadele emperyalizme, siyonizme ve dikta yönetimine karşı Arap halk kitlelerinin mücadelesi ile birlikte bir ulusal birlik cephesi içinde dayanışmaya girmeden, Kürt halkının emperyalist zulümden, ulusal baskıdan ve sınıfsal sömürüden kurtulması mümkün değildir.

«Olaylar şunu da kanıtlamıştır ki, Irak halkımızın, iki milleti, yani Arap ve Kürt milletleri ile ve diğer azınlıkları ile birlikte ulusal demokratik devrimini gerçekleştirmesi için, Kürdistan ilerici güçlerinin Irak'taki diğer ilerici güçlere ve sol ulusal

akımlarla omuz omuza mücadele etmesi kaçınılmazdır. Ulusal demokratik devrimin gerçekleştireceği amaçların başında şunlar yer almaktadır.

«1 — Irak'ın yeni emperyalizmin ekonomik ve siyasal bağlarından kesin olarak kurtulması.

«2 — Kanlı dikta yönetimine son verilmesi.

«3 — Tüm Irak halkı için demokratik bir ortam kuracak olan federatif, demokratik, ulusal bir yönetimin kurulması.

«4 — Kürt halkının bağımsız Irak Cumhuriyeti çerçevesi içinde gerçek özerklik hakkının kabul edilmesi.

«5 — Köylü kitleleri yararına köklü bir toprak reformu yapılması, ülkenin sanayileştirilmesi, petrol ve maden gibi yeraltı kaynaklarının Irak toplumunun kalkınması yolunda kullanılması ve giderek ülkede sosyalist bir toplumun kurulması için gerekli koşulların hazırlanması.

«Bu beş görevin yerine getirilmesi, Irak'ın Araplar tarafından emperyalizme siyonizme ve gericiliğe karşı sürdürülen mücadeleye katılmasını, Irak'ın sınırsız gücünün ve enerjisinin seferber edilmesini ve bu güç ve enerjinin Arap ulusunun siyonizme ve emperyalizme karşı giriştiği ölüm-kalım savaşında kullanılmasını sağlayacaktır.

«Bağdat'taki egemen dikta yönetiminin Irak'ın Şattularap'taki meşru haklarından vazgeçmesi ve emperyalizmle ittifak halinde bulunan gerici Şahlık rejiminin Ahvaz'daki işgalini ve Basra körfezindeki Arap adalarını istilâ etmesini kabullenmesi, İran'ın Basra körfezindeki Arap halkına karşı giriştiği saldırıyı hoş karşılaması, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti'ndeki ilerici yönetimi ortadan kaldırmak amacıyla komplolara katılması, emperyalizmin yedeğine takılmış gerici devletler kervanına katılmayı kabul etmesi, Arap ulusunun hayatî çıkarlarına aykırı olarak ve Irak halkının iradesine de aykırı olarak, «Basra körfezinin güvenliği» maskesi altında yeni bir askerî andlaşmayı bu gerici ülkelerle imzalamaya hazırlanması... Bütün bunlar ispat etmiştir ki, ulusal bağımsızlığı korumaktan tarihsel olarak âciz olan Irak bürokratik burjuvazisi, Kürt ulusal hareketini ezmekte Nuri Said'in yolunu tutmuş ve Kürt sorununa demokratik bir çözüm bulacağı yolunda Irak halkına karşı ve Kürt milliyetine karşı giriştiği taahhüdü nihaî olarak rafa kaldırmıştır.

«Bağdat diktatörlüğünün, İran gericiliğine ve onun müttefiki emperyalizme, Kürt aşiretçi liderliğinin, emperyalizmin, şöven Şahlık rejiminin planlarına boyun eğmesini ve Kürt ihtilâlini sona erdirmesini sağlamaları karşılığında verdiği taviz ise, Irak'ın egemenliği ve Arap ulusunun hayatî çıkarları olmuştur. Irak yöneticilerinin bundan güttükleri amaç ise, ne pahasına olursa olsun iktidarda kalmak ve iktidarı kendi çıkarları uğrunda kullanmaktan başka bir şey değildir.

«Bağdat'taki sözde «ilerici devrimci yönetim»in gerici Şahlık rejimi ile ittifak kurmasını izleyen olaylar, Irak'taki sultacı ve sağcı diktatörlüğün karakterini ve Kürt sorunu karşısındaki şöven politikasının özünü ortaya çıkarıp teşhir etti. Bu şöven politika, Irak diktatörlerinin şu girişimlerinde somutlaştı :

«1 — Mendli, Hanıkîn Kerkük, Şeyhan, Ayn Zale ve Sencar bölgelerinde yaşayan yüzbinlerce Kürt işçisinin, köylüsünün ve aydınının başka bölgelere sürülmesi.

«2 — Özerkliğin gerçek içeriğinden sıyrılarak, içeriksiz ve kof bir statü haline getirilmesi.

«3 — Kürt halkının mahallî ve merkezî yönetime katılmasının engellenmesi.

«4 — Kürt ulusal hareketinin dağıtılması ve Kürt silâhlı kuvvetlerinin ezilmesi.

«Olayların ve özellikle halkımızın sürekli mücadelesinin baskısı altında kalan Irak yöneticilerinin 11 Mart 1970 tarihinde özerkliği sözde de olsa kabul etmeleri, onların Kürt sorunu karşısında izledikleri ucuz ve şövence politikayı gizlemek amacıyla takındıkları bir maskeden başka bir şey değildi. Ayrıca Mart 1974'te çıkardıkları çarpık özerklik kanunu da, hakim cuntanın Irak Kürdistan'ının halkına karşı açtığı ve yüzlerce köyün yeryüzünden silinmesine, binlerce silâhsız sivilin imhasına yolaçan barbarca imha savaşını maskelemekten başka bir amaç taşımamaktaydı.

«Irak'taki dikta yönetiminin Şahlık rejimiyle andlaşma politikasını sürdürmesi, Amerikan emperyalizmine şirin görünüp yakınlaşması, Arap gerici güçleriyle işbirliğine girişmesi, Basra körfezindek ve Filistin sorunu karşısındaki emperyalist komplolar konusunda değişmez bir suskunluk içine girmesi ve bunu sürdürmesi, Irak'taki yurtseverlerin sürdürdüğü demokratik ve ulu-

sal hareketlere karşı terörcü eylemlerini ve suikastlarını sürdürmesi, Kürt sorunu karşısındaki şöven politikasını uygulamaya devam etmesi... Bütün bunlar, Irak dikta yönetiminin, Arap ulusuna, Kürt halkına ve Ortadoğu bölgesindeki diğer halklara düşman olan emperyalizmin ve gericiliğin planlarına boyun eğmek ve emperyalizmin kucağına düşmek yolunda heyecanla başlattığı yürüyüşün birer adımını ve bu yolda emperyalizmden aldığı vizelerin karşılığında verilmiş birer taviz teşkil etmektedir.

«Bu durum da, Irak dikta yönetiminin gerçek yüzünü, gerçek kimliğini ortaya koymakta, gerici tutumunun sınırlarını belirlemektedir. Bu nedenle, birtakım parlak sloganların arkasında gizlenerek ve birtakım aldatıcı pankartların ardında saklanarak Irak'ı yeniden Bağdat Paktı dönemine geri götürmeye çalışan diktatörlük yönetimine karşı mücadele etmek, Irak halkının kalkınması, ulusal bağımsızlığı ve demokratik hakları üzerinde titreyen tüm yurtsever güçlerin ulusal ve yurtseverlik ödevi olmaktadır. Bu yurtsever güçlerin başında, Kürdistan'ın ilerici güçleri ve akımları gelmektedir. Zira Kürdistan halkı bugün, Kürt ulusunu ortadan kaldırma tehdidini taşıyan iğrenç bir şöven politikanın baskısı altında bulunmaktadır.

«Şunu da özellikle belirtmek grekir ki, Bağdat'taki dikta yönetimi, Kürt demokratik ve kurtuluş hareketine karşı gerici Şahlık rejimiyle ve Turancı faşizmle anlaşarak, Nuri Sait zamanındaki emperyalizmin eski üçlü boyunduruk hükümlerini yeniden Kürt halkının boynuna geçirmiştir.

«Kürt ulusal hareketinin aşiretçi, sağcı burjuva liderliği, gerçi emperyalizmin ve gerici Şahlık rejiminin iradelerine boyun eğerek Kürt ihtilâlini sona erdirmiş ve yenilgiyi kabullenme utancını, Kürdistan topraklarından kaçmayı yurt toprakları üzerinde yiğitçe çarpışmaya ve şanlı bir direniş göstermeye tercih etmiştir, ama halkımız, yiğit savaşçılarının karşısına çıkan tüm engellere ve çetinliklere rağmen ve şartlar, durumlar ne kadar kötü olursa olsun, devrimci ve ihtilâlci mücadelesini sürdürmekte kararlıdır. Bu mücadele, kekesçe bilinen ve «Irak'a demokrasi, Kürdistan'a özerklik» sloganında formüle edilen esas amacı gerçekleşinceye kadar da sürdürülecektir.

«Bizler, halkımızın savaşçılarının, Kürdistan Ulusal Birliği içinde saflaşan halk kitlelerinin örgütsel ihtilâlci mücadelesini sürdürmekte kararlı olduklarını gururla ve kıvançla açıklarken, tuttuğumuz kitlesel devrimci yolumuzda, Irak'ta emperyalizme,

siyonizme ve diktatörlüğe karşı mücadele eden tüm Arap ilerici ve ulusal güçleri ile ortak mücadelemizi sürdüreceğimizi tekrar belirtiriz. Ayrıca, Kürt hareketinin soyutlanmasına yolaçacak yönelişleri ve teslimiyetçi, sağcı milliyetçiliği kesinlikle reddettiğimizi de açıklamak isteriz. Bunun yanında, ulusal mücadelede uygulanan aşiretçi, gerici, sağcı burjuva yöntemlerini ve gerici, kuşku verici çevrelere şirin görünme ve işbirliği yapma çağrılarını da şiddetle kınarız.

«Bizler, uzun vadeli devrimci mücadelemizi sürdürmeye kararlı olduğumuzu açıklarken, temel güç olarak halk kitlelerimizin yaratıcı gücüne dayandığımızı ve Arap ilerici güçleri ile sağlam, doğru esaslar üzerine güçbirliği ve eylem birliği yapmaya da kararlı olduğumuzu belitmek isteriz.

«Şu gerçeği de açık seçik görüyor, biliyor ve hesaba katıyoruz ki, Kürt halkımızın kurtuluş hareketinin baş düşmanları emperyalizm, siyonizm, gerici Şahlık rejimi, gerici Turancılık akımı, gerici Arap şövenizmi ve Kürt gericiliğidir. Ve bizler bütün bu güçlere ve akımlara karşı hiç bir erteleme, gevşeme ve savsaklama kabul etmeyen, sürekli bir mücadele ve kavga vermekte de kararlıyız.

«Başlıca müttefiklerimiz ise Arap devrimci güçleri, Üçüncü Dünya'daki ulusal kurtuluş hareketleri, dünyadaki tüm sosyalist, devrimci ve işçi hareketleri güçleridir. Bu nedenle bizler, bu güçlerle en sağlam dayanışma ve işbirliği içinde olacağız ve onlarla eylem birliğimizi daha da güçlendirecek yolları arayacağız.

«Bizler Arap ulusunu, kurtuluş hareketinde ve ilerici demokratik esaslar üzerinde birliğini sağlama çabalarında, çağımızdaki dünya devrimci hareketi içinde büyük ve tarihsel bir önem taşımakla seçkin bir yer kazanan şanlı devrimci mücadelesinde mutlak olarak destekleyeceğimizi ve onunla eylem birliği içinde olacağımızı açıklarız. Ve Arap ulusunun Filistin'i siyonist sömürgeciliğinin bir yerleşme merkezi olmaktan kurtarıp bir demokratik Filistin devleti kurmak uğrunda giriştiği meşru mücadeleyi de kayıtsız şartsız destekleyeceğimizi belirtiriz.

«Bizler, İran Kürdistan'ındaki (......) Kürt halkımızın bu (......) ülkedeki demokratik ve ulusal hareketin gelişip başarıya ulaşması için ve kendi geleceğini istediği biçimde belirleme hakkına kavuşmak uğruna gerici Şahlık rejimine (......) karşı giriştiği mücadeleyi tam olarak desteklediğimizi de açıklarız.

«Kürt ulusal ve demokratik devrimci güçlerini, kaçınılmaz olarak doğacak olan Kürdistan Devrimi'nin bayrağı altında ve tüm ilerici akımların dayanışma içinde yer almalarını sağlıyacak biçimde bir ulusal demokratik birlik çerçevesinde örgütleme yoluna girmiş bulunan Kürdistan Ulusal Birliği, şanlı Filistin İhtilâlini, Zufar ve Eritre'deki halk ihtilâllerini, İran Kürdistan'ındaki ve Kürdistan'ın öbür bölgelerindeki Kürt halkımızın savaşçılarını, İran ve Türkiye'deki ilerici ve devrimci güçleri selâmlar ve onları desteklediğini belirtir.

«Kürt halkının ulusal hareketinin tarihsel ve objektif bir hareket olduğuna ve Kürt halkının tüm ulusal ve demokratik amaçlarını gerçekleştirmeden bu hareketin sona ermeyeceğine inanan Kürdistan Ulusal Birliği, Kürt halk kitlelerimizin Irak'a demokrasi ve Kürdistan'a özerklik için başlattığı devrimci mücadeleyi sürdürmek amacıyla, tüm halk kitlelerimizi seferber etmeye ve Kürdistan'daki tüm ilerici ve devrimci kuruluşları ve unsurları örgütlemeye devam edecektir.

«Kürt halk kitlelerimiz!

«Bilinçli ilerici savaşçılar!

«Kürdistan Ulusal Birliği'nin bayrağı altında toplanıp saflaşmanız ve devrimci örgütsel mücadeleyi sürdürmek için onun saflarında örgütlenmeniz, genel olarak Kürt halkımızın hareketini ve özellikle de Kürt İhtilâlini ortadan kaldırmayı amaçlayan emperyalizmin, gerici Şahlık rejiminin ve Irak şövenizminin, komplolarına verilmiş en kesin cevap olmuştur.

«Kürdistan Ulusal Birliği'nin bayrağı altında toplanmanız ve onun saflarında örgütlenerek mücadeleyi sürdürmeye kararlı olduğunuzu kanıtlamanız, ayrıca, aşiretçi liderliğe ve onun askerî, fikrî ve siyasal alanlarda iflas edişine ve emperyalizme, İran gericiliğine boyun eğerek yenilgiyi kabullenmesine ve halk kitlelerimizin, zafere ulaşması uğrunda sayılâmayacak ve hesaplanamayacak kadar kurbanlar verdiği, fedakârlık yaptığı Kürt İhtilâli'ni sona erdirmesine duyduğunuz öfkenin ve gazabın da beklenen mantıkî ifadesi olmuştur.»

II. BÖLÜM

DOĞU'DA FEODAL YAPI ve AŞİRET

C.ALADAĞ

Bugün Doğu'da sosyal-politik ilişkileri büyük çapta kontrol edenler feodal unsurlardır. Onlara bu gücü temelde toprak mülkiyeti ve onun üzerine bina edilmiş geleneksel üst yapı sağlamaktadır.

Geniş topraklara sahip olan kişi, güçlü kişidir. Bu geniş topraklar ona çevrede geniş nüfuz sağlar. Elinin altında daima birkaç fedai vardır ve çevresinde, kendisine destek olan, bundan yarar uman çok kişi bulunabilir. Onun nüfuzu kendi topraklarının sınırını aşar, geniş bir köylü kitlesini etkiler.

Nüfuzlu şeyh ve dedelerin gücünü, bu kurumların kitle üzerindeki geleneksel etkinliği oluşturur. Töreler ve gelenekler insanlar üzerinde bazan silâhtan, maddi cebirden de güçlü bir etkinliğe sahiptirler. Törelere karşı çıkan kişi toplumun dışına itilebilir; yalnız kalabilir, ağır manevi baskı altına alınabilir. Bunu da kişi kolay kolay göze alamaz. Örneğin Alevilerde, Hıristiyanlıktaki afaroz müessesesine benzeyen bir cezalandırma usulü son zamanlara kadar görülmekte idi. Pirinin buyruklarına karşı çıkan kişi, piri tarafından, kapısının önüne taş dikilmek suretiyle afaroz edildi mi artık cehennemlik bir kişi sayılır; komşuları onunla merhabayı keser, kimse evine gidip gelmez, davarı güdülmez vb... Bunlar köylük yerde kişinin katlanamıyacağı şey-

lerdir. Afaroz edilen «talip», boynuna kara bir urgan takıp, yanına bir keçi, koyun veya benzer birşey alıp pirinin kapısına gider, af dilenir. O zaman piri taşı kaldırırsa talip te tekrar toplum içine döner. Son yıllarda bu uygulamaya artık pek rastlanmamaktadır. Şüphesiz bu, toplumdaki gelişimle ilgilidir; birkısım töreler artık güçlerini yitiriyor.

Dini feodalite gücünü gelenekten, töreden, dini kurallardan almakla birlikte, bu gücün, temelde, üretim ilişkileriyle sıkı, bağı vardır. Dini feodaliteyi yaratan feodal toprak sahipliğidir. Feodal toprak sahipleri ve dini feodaller birbirlerini korur, desteklerler. Onlar toplumda bir üst sınıf, bir kasttırlar, yolsul halk kitleleriyle kendi aralarında bir mesafe bulundururlar. Feodal toprak sahipliği zayıflayıp ortadan kalktıkça, yani feodalitenin maddi temelleri yıkıldıkça, dini feodalite de gücünü yitirecek ve zamanla silinecektir. Ancak gelenekte, törede, dinde bir değişim, alt yapıdaki değişimle birlikte hemen, otomatik olarak gerçekleşmez; üst yapı kurumları insan düşünce ve davranışında önemli şartlanmalar yaratmışlardır; bu nedenle de üst yapıdaki değişimler ,daha da uzun bir zaman alabilir.

Zaten dini feodaller de zamanla mülkiyet edinmiş, zenginleşmişlerdir. Birkısım şeyhler geniş arazi ve yaylalar edindikleri gibi, birkısım Alevi dedeleri de geniş topraklar edinmişlerdir. Zaten Alevi dedeleri içinde nüfuzlu olanlar genellikle böylesine zengin olabilenlerdir. Bunun dışında çok sayıdaki Alevi dedesi nüfuz sahibi olmayıp çoğu topraksız, yoksul kişilerdir; dedelik adını geleneksel bir unvan olarak taşırlar. Bu yoksul çoğunluk feodal sayılamazlar ve bu anlamda sömürücü değildirler.

Feodal Unsurlar Doğu'da Politik Hayata Hakimdirler.

Tek partili dönemde Doğu illerini temsil eden milletvekilleri, genellikle hükümetin hoşuna giden, merkezle sürtüşmeyen bu bölgedeki feodal ailelerden olurdu ve «seçim» diye nitelenmesine rağmen tepeden tayin edilirlerdi... Çok partili hayata geçildikten sonra ise, «gizli oy, açık sayım» denen seçim sistemi, temelde, önemli bir değişim getirmedi. Gerçi halk oyunu kullanıyordu; ama bunun, geniş halk kitlelerinin yaşantısı bakımından pek te bir anlamı yoktu. Başlıca iki büyük burjuva partisi arasında bir seçim yapmaktan, arasıra da bir üçüncü burjuva partisine oy verebilme hakkından başka bir şey değildi bu. Doğu'da ise hemen tüm partilerin listeleri ya bizzat toprak ağala-

rı, şeyhler, nüfuzlu dedeler, aşiret reisleri tarafından; ya da çoğu feodal kökenli olan, en azından feodal çevrelerin onayını almış ve onlardan yana bir politika güden doktor, avukat, mühendis, öğretmen gibi aydınlardan oluşuyordu. Halktan bir kişinin, ya da emekçi kitlelerin çıkarlarını savunan birinin bu listelere girebilmesi mümkün değildi. Son yıllardaki bazı gelişmelere ve tek tük istisnalara rağmen bugün de durum budur.

Partilerin mahalli teşkilâtlarını güçlü aileler, feodal unsurlar kontrol ediyorlar. Burjuva partileri de zaten böylesine güçlü, kendilerine geniş oy depoları sağlayacak unsurlarla işbirliği yapıyorlar. Özellikle çok partili hayata geçildikten sonra, partiler arasındaki rekabet, bu unsurların önemini daha da arttırdı; bu politik rol onlara taze kan verdi, güçlerini çoğalttı.

Feodal unsurlar, kitleleri politik bakımdan kontrol etmekte türlü yöntemler kullanıyorlar. Birkere onların kitle üzerinde ekonomik ve geleneksel nüfuzları var. Köylüler oylarını kullanırken adeta beylerine, din adamlarına bir bağışta bulunuyor, onlara bağlılıklarını ıspat ediyorlar! Ağa topraklarında çalışan köylüler, ağanın dilediği partiye oy vermezlerse topraktan kovulacaklarını bilirler. Ağa, direnen kişiye karşı cebir yöntemlerine de başvurabilir. Çünkü bu ağalığın onuruyla, varlık ve yokluğuyla ilgilidir! Kurulu düzende herhangi bir gedik açılmamalıdır... Ağa köyünün oyları da ağanın mülkiyetinden bir parça sayılır.

Siyasi partilerdeki rolleri, diğer yandan onların geniş köylü kitleleri ve şehir küçük burjuvazisi üzerindeki etkinliklerini arttırmaktadır. Köylere yol, okul, su götürülmesi seçimlerde sağlanan desteğe bağlıdır. Memur tayin ve nakillerinde, devlet işyerlerine işçi alınmasında, kredi dağıtımında ve geniş halk kitlelerinin yaşantısını ilgilendiren bunun gibi pek çok işte yerel politikacıların büyük etkinlikleri vardır. Böylece yerel politik örgütleri ellerinde tutan feodal unsurlar, «devlet nimetleri» nin dağıtımında da başlıca rolü oynayarak örgütsüz, bilinçsiz kitleler üzerinde daha da bir ağırlık kazanırlar. Batılı egemen sınıflarla yapılan bu işbrliği iki tarfın da işine yarar; bir yanda geniş halk kitleleri egemen sınıfların istediği uysallık düzeyinde, yani «kuzu gibi» bir halk olarak kalmakta devam ederken, diğer yandan feodal unsurlar toplumun efendileri olmakta devam ederler.

Bunların yanı sıra, kitlelerin politik bakımdan kontrol edilmesinde aşiret, mezhep ilişkileri, dini değer yargıları, töresel, geleneksel tüm bağlar, ilişkiler kullanılır.

Aşiretin politik hayattaki etkinliğine yazımızın birinci bölümünde değinmiştik. Egemen sınıftan kişilerin, partilerin politik rekabetleri, aşiretçiliği kışkırtan, onu canlı tutan, böylece emekçi halk kitlelerini, feoal ve burjuva unsurlar yararına suni olarak bölen bir unsurdur.

Mezhep sürtüşmelerinin politik amaçlarla kışkırtıldığı da çokça görülmektedir. Özellikle Alevi ve Sünni halkın yanyana yaşadığı yörelerde egemen sınıfların yarattıkları mezhep rekabetleri ve çatışmalar, yine emekçi halk kitlelerini suni şekilde bölüyor, kitlelerin politik davranışlarını büyük çapta etkiliyor.

Feodal unsurların aracılık rolleri

Feodal unsurlar, bütün bunların yanısıra, bir de devletle-halk arasında aracılık işlevini yürütürler. Ekonomik ve politik gücü elde tutma, kendiliğinden bu imkanı da onlara vermiştir. Bürokrasi, bütün hışımlı görünüşüne, «devlet benim, efendi benim» tavrına rağmen ağalara, dini feodallere karşı oldukça saygılı ve uysaldır. Aslında onlar üst düzeyde de devletin politikasını etkilerler. Ama bu bölgede, devlet mekanizması üstündeki denetimleri çok daha belirgindir. Kentlerde, kasabalarda onları daima vali, kaymakam, müdür odalarında, «savcı bey»in yanında, «hakim bey»in masasında görürsünüz. Yine vali, kaymakam, müdür v.s. leri de onların evlerinde konuk olarak sıkça görebilirsiniz. Kent ve kasabaların birinci sınıf lokallerinin müşterilerinin nitelikleri bu bakımdan basit bir ölçüdür. Bu lokallerde biraraya gelen, aynı masalarda «kafayı çeken» ve kumar oynayan insanlar, genellikle o kent veya kasabadaki bürokratlar, tüccarlar, serbest meslek sahipleri, ağalar, parti yöneticileri, belediye başkanları filandırlar. Geniş halk kitleleri, bürokrasinin gözünde pek adamdan sayılmayan, haşlanan, kovulan bir yığın sayılmalarına rağmen; ağalar, beyler, «efendiler»; tüccar, müteahhit, doktor, avukat, mühendis takımıyla birlikte, bürokratların saygı duydukları bir zümredirler.

Bu karşılıklı saygı ve ilişkiler içinde köylülerin, küçük esnaf ve zanaatkâr tabakasının, küçük memurların sorunları konuşulur, çözülür veya çıkmaza sokulur! Bürokratların karşısına, böylesine «saygı uyandıran» bir kişiyle gitmeden ve bu arada

birşeylerle gitmeden, hiçbir meselenin çözülemiyeceği halkın kafasında yeretmiştir...

Bu aracılık işlevinin (fonksiyonunun) da feodal unsurlara maddî yararlar sağladığı ve onların kitleler üzerindeki etkinliğini daha da arttırdığı açıktır.

Böylece, bugün Doğu'da varlığını sürdüren feodal sınıf, ekonomik ve politik gücüyle, aşiret mezhep sürtüşmelerini; tutucu gelenek ve töreleri, devlet desteğini kullanarak emekçi halk kitleleri üzerinde geniş bir baskı mekanizması, halkın çevresinde bir çember kurmuştur. O, halkın sömürüye, baskıya karşı; demokrasi, özgürlük ve sosyalizm yolundaki mücadelesinin karşısında başlıca bölgesel engeldir.

Kuşkusuz, halkın demokratik ve devrimci mücadelesinin karşısındaki tek engel değildir bu. Feodal unsurların ötesinde, Türkiye'de, egemenliği asıl elinde tutan ve bugün ırkçılığı, şeriatçılığı bir araç olarak kullanan; kitleler üzerinde hertürlü baskıya, zor yöntemine başvuran; faşizme eğilimli büyük sermaye kesimi, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm yolundaki mücadelenin karşısındaki en büyük engeldir. Bir yandan feodal unsurları etkili bir iç dayanak olarak kullanan bu çevreler, diğer yandan dünya emperyalizmi ile ekonomik, politik, askerî alanlarda sıkı ittifaklar kurmuştur. Böylece feodal gericilik, emperyalist mihraklara kadar oluşturulan bu baskı ve sömürü zincirinin bölgesel halkasını oluşturur. Bu halka koparılmadan kitlelerin soluk alması güçtür.

Bölgesel Burjuvazinin Rolü ve Etkinliği

Doğu'da toprak burjuvazisi, tarımda üretim güçlerinin gelişme düzeyine uygun bir oluşum içindedir. Tarımda kapitalist üretim ilişkileri günden güne gelişme gösteriyor ve bir toprak burjuvazisi de yer yer ortaya çıkıyor. Ancak bu burjuvazi henüz oldukça zayıftır ve toplum hayatında etkin bir güç değildir.

Bölgede, sanayi burjuvazisi diye nitelenebilecek bir burjuva kesimi oluşmamıştır. Daha çok büyük kentlerde görülen bazı sanayi kollarının (tuğla imalathaneleri, un fabrikaları, küçük çaplı maden ocakları ve dokumacılık gibi...) modern anlamda sanayi sektörü sayılamıyacağı açıktır. Bu bölgedeki başlıca fabrikalar ve nisbeten modern sanayi işletmeleri ise devlet tarafından işletilmektedir.

Bölgedeki burjuvazinin gelişen kesimi ticaret burjuvazisidir. Tarla tarımında, hayvancılıkta veya şehir küçük burjuvazisinin işyerinde oluşan artı ürün ticaret burjuvazisinin elinde toplanmakta, onun sermaye birikimini arttırmakta ve önemli bir kesimi de batıya akmaktadır.

Doğu'da kentlerin nüfusu hızla artıyor. Daha şimdiden altı il merkezinin nüfusu yüz binin üstünde. Bu kentlerde fabrika bacaları pek görülmüyor; ama caddelerin iki yanı oteller, bankalar ve mağazalarla kaplı. Bölgedeki ticaret burjuvazisi, burada üretilen malları Batıya ve kısmen ülke dışı pazarlara ulaştırdığı gibi, Batı'da üretilen ve ülke dışından gelen malları da bölgedeki tüketiciye ulaştırmaktadır. Otomobilden buzdolabına, Good Yeer lastiklerine, Koka Kola'ya kadar her türlü ithal malı veya montaj sanayi ürünleri, yabancı sermaye ve kredilerin paydaş bulunduğu ürünler bu mağazalarda satılır. Zaten birçokları, yabancı ya da Batı menşeli malların acentası, bayii durumundadırlar. İstanbul, bölge tüccarlarının ilişki kurdukları başlıca merkezdir.

Bölgesel planda burjuvazinin politik etkinliği, feodal unsurlar kadar olmamakla birlikte giderek artmaktadır. Ancak bu etkinlik, geri kalmış, geri bıraktırılmış ülkelerin birçoğunda da görüldüğü biçimiyle, demokratik bir nitelik taşımıyor. Emperyalizmin sömürü alanı içindeki bir ülkede, üretim güçleri bakımından daha da düşük düzeydeki bir bölgede oluşan, başlıca işlevi aldığını satmaktan ibaret olan ticaret burjuvazisinden demokratik bir tavır da pek beklenemez. Gerçi pazarın gelişmesi, alışverişin canlanması için, bu burjuvazinin, örneğin toprak reformundan yana tavır takınması gereği akla gelebilir. Ancak geri bıraktırılmış ülkelerde burjuvazinin demokratik hareketten korkusu çok daha büyüktür. O, zayıf ve işbirlikçi haliyle, emekçi kitleler karşısında kendine pek güvenemez; işçi ve köylüleri, diğer demokratik güçleri feodal gericiliğe karşı destekliyemez. Mülkiyetini güven altına alma, sömürü düzenini herhangi bir tasalluttan koruma kaygısıyla feodal gericilikle uzlaşır. Yalnız sosyalizm yönündeki gelişmelerden değil, demokratik nitelikteki hareketlerden de çoğu zaman rahatsız olur. Gürültüsüz, patırtısız bir ortamı tercih eder.

Bu nedenle bölgesel burjuvazi, yalnız feodal gericiliğe karşı pasif olmakla kalmaz, düzenin korunması, emekçi kitlelerin demokrasi ve sosyalizm yönündeki mücadelelerinin önlenmesi, bastırılması için bir yandan Türkiye büyük burjuvazisiyle, diğer

yandan da bölgedeki en tutucu etkin güç olan feodal sınıfla elbirliği eder. Burjuva partilerinin mahalli teşkilâtlarını feodal unsurlarla birlikte oluşturur. Böylece, bugün Doğu'da politik hayat, salt feodal unsurlar tarafından değil, bir ölçüde de burjuvazi tarafından kontrol edilir.

Bölgesel burjuvazinin günümüzdeki bu genel tutucu eğilimi, onun, hiç degilse bir kesiminin, zaman zaman demokratik nitelikte bir tavır alamıyacağı anlamına gelmez. Türkiye'de burjuva sınıfı içindeki tabakalaşma, çeşitli burjuva gurupları arasındaki çelişkiler, bunun doğurduğu tavır farkları elbette bu bölgede de yansır. Örneğin günümüzde büyük burjuva kesimleri ve ülkedeki en gerici, anti-demokratik güçler, CHP'nin dışındaki AP, MSP, CGP, MHP ve DP gibi politik örgütler tarafından temsil edilirken, özünde bir burjuva partisi olan CHP, anti-faşist ve nisbeten demokratik tutumuyla geniş emekçi yığınların desteğini sağlamaktadır. CHP'nin programı burjuva reformcu bir programdır. Büyük burjuva kesimlerinin anti-demokratik, baskıcı, giderek faşist bir yönetim oluşturma çabalarına karşılık CHP, burjuva demokrasisi içinde düzeni ıslah etmeyi, işçilerin, küçük burjuva yığınların hayat şartlarını nisbeten düzeltmeyi; sömürüyü ve bunun sonucu sınıf mücadelesini yumuşatmayı amaçlıyor. CHP'nin Doğu'da da burjuvazinin bir bölümünün desteğini sağlaması mümkündür ve bu desteği kısmen sağlamıştır.

Ayrıca, anti-demokratik, şövenist baskılar, faşizan uygulamalar, bu bölgede kimi zaman burjuva kesimleri, hattâ feodal unsurları bile rahatsız edecek bir düzeye varmaktadır. Türkiye egemen sınıflarının baskı mekanizması, zaman zaman onları da huzursuz edecek kadar ileri gitmekte, yani bir bakıma, şövenist uygulamanın dozu kaçırılarak ittifaklar çiğnenmektedir. Bir yerde şövenizm sürekli bir uygulamaya sahipse bu da kaçınılmazdır. Yine yerel burjuvazinin, toprak sahiplerinin de bölgesel talepleri olacaktır: Bu bölgeye alt yapı hizmetlerinin getirilmesi; yol, okul, elektrik sağlanması; sulama sistemleri ve fabrikalar inşası, belediyecilik hizmetleri v.b.. Bu istekler bir yerde işçi ve köylülerin, şehir küçük burjuvazinin istekleriyle birleşmektedir. İşte faşizan uygulamalar, şövenist baskılar, bölgesel istekler, ticaret burjuvazisi, hattâ günden güne çözülmeye, yıkıma doğru giden feodal unsurlar arasında, oranca az da olsa, demokratik harekete yandaşlar oluşturmaktadır. Doğu'da toplumsal yapının tahlilinde bütün bu etkenleri gözönünde bulundurmak zorunludur.

Şunu bir daha belirtmekte yarar var: Bu bölgedeki feodal sınıf olsun, burjuvazi olsun —ki büyük çoğunluğu ticaret burjuvazisidir— toplumdaki gerici, tutucu sınıflardır; kitlelerin demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin karşısında engeldirler. Bunu böyle bilmeli, ancak büyük sermayenin faşist diktatörlüğüne, şövenizme, ırkçılığa, hattâ feodal renkli şeriatçılığa karşı, bu sınıflar içinde bile, oranca az da olsa, tepkiler olabileceğini görmezlikten gelmemeliyiz. Faşizme, ırkçılığa, feodal gericiliğe ve bunların baş desteği emperyalizme karşı, demokratik saflara katkıda bulunabilecek herkese demokratik safları açık tutmalıyız.

Küçük burjuvazinin tavrı

Küçük burjuvazi az da olsa mülk sahibidir; bu nedenle işçi sınıfına karşı mülkiyetini koruma kaygısını taşır. Bir yandan da mülkiyetini arttırmak, burjuvalaşmak için hırslıdır. Bu durum, onun politik tavırlarını burjuvaziye yaklaştırır. Diğer yandan, kır ve şehir küçük burjuvazisi, kapitalizmin gelişmesiyle yıkıma giden bir sınıftır. Tarımda ve el sanatlarında küçük işletmeler, büyük sermaye karşısında rekabet edemezler ve onlar tarafından yutulurlar. Bu nedenle esnaf ve zenaatkâr tabakası, küçük mülk sahibi köylüler kapitalizme tepki gösterirler. Yine kapitalizmin getirdiği yeni dünya görüşü, yeni yaşama biçimi de, feodal dönemin değer yargıları ve yaşama biçimiyle şartlanmış bu küçük üretici kitlelere ters gelir; onlar bu tür değişime de karşı çıkarlar. Böylece doğal olarak, feodal dönemden miras kalan küçük esnaf ve zenaatkâr zümrelerinin, küçük mülk sahibi köylülerin tepkisi üretim güçlerinin gelişme doğrultusuna ve buna uygun yaşama biçimine ters düşmekle gerici bir nitelik gösterir. Küçük burjuvazi, bu eğilimiyle toplumda tutuculuğu besler ve burjuvazi ve feodal unsurlar tarafından kullanılabilir.

Diğer yandan, mülksüzleşen küçük burjuvazi proletaryanın saflarını zenginleştirir. Proletaryanın, burjuvazinin sömürü ve zulmüne karşı yönelttiği eleştiri ve önerdiği yeni toplum biçimi küçük burjuva kesimleri de etkiler. Toplumun gelişme doğrultusunu kavrayan, yani bir bakıma bilinçlenen küçük üreticiler, kurtuluşun geriye dönüşte değil, daha ileriye, demokratik ve sosyalist bir topluma varmakta olduğunu kavrar ve işçi sınıfının devrimci mücadelesine katılırlar. En azından, büyük sermaye çevrelerinin ve toprak ağalarının sömürüsünü hafifletmek, baskısına karşı koyabilmek için demokratik saflara destek olurlar. Böylece küçük burjuvazi, bu politik tavrıyla ilerici bir rol oynar.

Küçük burjuvazi için, kararsız ve kaypaktır, denir. Onun kararsızlığı, zigzaklı politikası, üretim ilişkilerindeki bu çok yönlü yapısından gelir.

Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi, Batı Avrupa'da görüldüğü biçimde (üretim güçlerinin hızlı bir gelişimi ve buna uygun olarak toplum yapısının başlıca bu iç dinamiğin etkisiyle değişmesi) oluşmadığı için, toplumsal gelişmeler, sınıf çatışmaları da farklı biçimde oldu.

Örneğin Türkiye'de, kabuğunu zorlayan güçlü bir burjuvalaşma, bu sürecin başlangıcında görülmedi. Burjuvazi, Kurtuluş Savaşı'yla iktidarı aldığında kapitalist üretim güçlerinin düzeyi oldukça düşüktü. O, feodalizmden ele geçirdiği güçlü devlet mekanizmasını kendi yararına kullanarak bir yandan kapitalist üretim güçlerini geliştirmeye, diğer yandan, üst yapıdaki girişimlerle, burjuva toplumsal yaşama biçimini biran önce gerçekleştirmeye çalıştı (Kılık kıyafet değişimi, kadın hakları, Lâtin harflerinin alınması, lâiklik, medenî kanun v.s..). Devlet eliyle yapılan ve «kişinin yapamadığını devletin yapması» biçiminde ifade edilen, özünde, devlet eliyle kişiyi zengin etmeye yönelmiş ekonomi politikası, klâsik anlamda bir serbest rekabet sisteminden, başkalarını ezerek, yutarak semiren serbest rekabetçi kapitalistler boğuşmasından, oldukça farklıydı. Bu nedenle, burjuvazi ve küçük burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi, başlangıçta, ekonomik düzeyde pek etkin değildi. Çatışma, daha çok üst yapıda girişilen değişiklik çabalarında kendini gösterdi. Feodal üst yapı kurumlarını değiştirmeye yönelen girişimler nedeniyle, feodal sınıfla burjuvazi arasında yürütülen çatışmada, feodal dünya görüşüyle şartlanmış küçük burjuva kesimleri, feodallerden yana bir tavır takınmaya son derece uygun düşmekteydiler. Feodal unsurların tepkisi, elbette, bilinçli bir tepkiydi. Onlar tehlikeyi anlamışlardı. Örneğin feodal toplumun, medreseden yetişme ulema sınıfı, lâik öğrenimin kendi sonları olacağını çok iyi biliyordu. Sarık ve çarşaf bu düzenin sembolüydüler. Bu nedenle onlar, «düzen elden gidiyor,» ya da «biz gidiyoruz,» demediler; herkesin anlıyacağı ve etkileneceği şekilde, «din elden gidiyor,» dediler. Bu slogan, mistisizmle şartlanmış geniş esnaf ve zenaatkâr kesimini, kır küçük burjuvazisini rahatça etkiliyordu. Ancak burjuvazi, kendisine yönelen tepkileri, devlet cihazını kullanarak sert şekilde bastırmakta tereddüt etmedi. Burjuva iktidarı için tehlikeli dönemler böyle aşıldı; durum değişti. Bugün «din elden gidiyor,» sloganı, artık feodalitenin elinde burjuvazi-

ye karşı bir silâh değil, burjuvazinin ve feodal kalıntıların elinde, işçi sınıfına ve öteki demokratik, devrimci güçlere karşı bir silâhtır.

Başlangıçta, daha çok üst yapıda belirgin olan sınıfsal çatışma, zamanla ekonomik düzeyde ağır basmaya başladı. 50 yıl boyunca türkiye'de feodal üretim ilişkileri gerileyip hemen hemen Doğu Anadolu ile sınırlı kalmışken, kapitalist üretim ilişkileri toplumda egemen duruma geldi. Bu arada kentlerde ve kırsal alanda küçük üretici sistemi önemli darbeler yedi. Pekçok köylü, artan nüfusun da etkisiyle, topraksızlaştı, kentlere göç etti. Bazı el sanatları çöktü, bazı meslekler hemen hemen ortadan kalktılar. Bu arada, üretim güçlerinin yeni düzeyinde, yeni meslekler (örneğin oto tamirciliği, elektrikçilik) ortaya çıktı.

Doğu Anadolu kentlerinde küçük burjuvazinin yapısında son elli yılda önemli değişmeler görüldü. Bu kent ve kasabalarda daha 30 yıl öncesine kadar el sanatları oldukça canlıydı. Yerel pazar için başlıca üretim, oradaki esnaf ve zenaatkâr zümresi tarafından yapılıyordu. Yemenicilik, çilingirlik, demircilik, saraçlık, kuyumculuk v.b. meslekler, kendilerine özgü çarşılarıyla, kentlerin ve kasabaların hayatında belirgin ve etkindiler. Bugün bunlardan birçoğu, örneğin yemenicilik, saraçlık, silinmeye yüz tutmuşlardır. Demircilik, çilingirlik de buna benzer durumdadır. Köylülere kazma, kürek, tırpan, orak sağlayan «demirciler çarşısı», ya da bakırdan kazanlar, bakraçlar ve türlü avadanlıklarla renkli «çilingirler çarşısı», şatafatlarını yitirmiş olup can çekişen bir biçimde, kentlerin köhne köşelerinde yitmişlerdir. Bugün kuyumculuk da, bizzat altın ve gümüş işleyen usta kuyumcuların işi olmaktan çıkmış, kuyumcu dükkânları çoğuyerde, parası olan ve yalnızca bu malları alıp satanların yaptıkları bir meslek haline gelmiştir. Terzilik, berberlik gibi meslekler oldukça sarsılmışlardır. Bugün kent ve kasabaların pazarlarını ithal malları, Batı'daki sanayi işyerlerinde üretilen mallar kaplamıştır. Yerli esnaf ve zenaatkârın büyük çapta üretimle rekabet etmesi mümkün değildir. Bu nedenle, bu zümrenin hayat şartları gün geçtikçe bozulmakta, birçoğu yıkıma uğramakta ve proleter veya yarı proleter olmaktadır.

Son 20-30 yıldan beri Doğu'da kırsal kesim de önemli değişmeler içindedir. Yollar, kent ve kasabaları ve köylerin bir kısmını birbirine bağlamıştır. Artan nüfusun ve Türkiye toplumundaki genel ekonomik gelişmenin itici gücüyle büyük çapta

nüfus hareketliliği doğmuştur. Biryandan kırsal kesim kapalı ekonomi çemberini kırmış, diğer yandan ulaşım ve haberleşme araçlarının, okulların, radyo ve basının etkisiyle bölge insanı dış dünyaya açılmış; toplumu yeni değer yargıları, yeni görüşler sarmıştır.

Kırsal kesimde üretim güçlerinin gelişmesi, nüfus artışına oranla çok daha yavaş gitmektedir. Bu durum şehirlere ve Batı'ya sürekli göç yaratıyor. Ayrıca çalışma çağındaki erkeklerin birçoğu, kendilerini ve ailelerini geçindirmek için Batı'ya çalışmaya gidiyorlar. Şımdi yabancı ülkeler, iş pazarını daha da genişletmiş bulunuyor. Yine traktörün ağa topraklarına girdiği yerlerde de köylüler toprağı terkedip göçetmek zorunda kalıyorlar.

Ekonomik ve toplumsal değişmenin küçük burjuva kesimlerin politik tavırları üzerinde yarattığı etkileri, doğal olarak, bu bölgede de görmek mümkündür. Örneğin küçük esnaf ve zenaatkâr, yerel pazarın fabrika ürünü mallarla dolmasına, az topraklı veya yarıcı köylü de traktöre tepki duyacaktır. Değişim, küçük üreticinin durgun, alışılmış, kendi kendine yeten yaşantısını alt-üst eder. Eskiden olduğu gibi yaşamak güçleşir. Yarına güven duyulmaz. Çünkü yarın herşey yitirilebilir. Yüksek faizle bankalardan ve tefecilerden alınan krediler ve paralar da onu daha da borçlandırmaktan, batağa sürüklemekten başka işe yaramaz. Eski «aile babası,» «beş vakit namazındaki», gelenekçi, kendi halindeki adam, sosyal hayattaki hızlı değişmeler karşışında da şaşırır, ayak uyduramaz, öfkelenir. Dünyanın bozulduğunu söyler, tepki gösterir. Çünkü o, alıştığı ortamdan kopmaktadır.. Ekonomik bunalımı, sosyal-psikolojik bunalımla birleşir ve tepkileri, daha çok üst düzeydeki değişimlere karşı yüze vurur.

Örneğin, yeni görüşlerin kötülükler getirdiğine, «ahlâkı bozduğuna» aklı rahat yatar. Çocuğunu kuran kursuna göndermeyi tercih eder. Kız çocukların okumasına daha bir karşı çıkar. Burjuva giyim kuşamının, hele kadınların «açık-saçık» gezmelerinin «dinsizlik» yarattığına dair propagandalara kolaycacık inanabilir. Onun istediği eski hayattır. Sade, ama gürültüsüz, patırtısız, güvenli, gelenek üstüne kurulmuş eski hayat.. Oysa geçmiş olsun artık!.. O eski hayat, «bir daha dönmemek üzre» gitmiştir ve gitmektedir; onu «Bediüzzaman» veya Erbakan bile kurtaramaz, geri getiremez!.

Yıkıntıya giden küçük burjuva kesimlerin bu bunalımını, egemen sınıflar türlü biçimlerde sömürür, kendi çıkarlarına kanalize ederler.

Ulema taifesi, kurtuluşun eskiye dönmekte olduğunu söyler, «Halife-i Raşidun (dört halife) devrine dönmeyi salık verir! Bu «dine dönüş» kampanyası ile amaçlanan, besbelli, biraz daha itibar, fitre ve zekât tahsil etmektir.. Yoksul halk tabakalarının samimi dindarlığına karşılık, bu ulema taifesi, neyi niçin istediğini çok iyi bilir elbette. Kent ve kasabaların, kırsal kesimlerle iyi bağlar kurmak isteyen tüccarları, lokanta, otel sahipleri de bu işleri iyi bilirler. Bunlar, genellikle hacca giderek adlarının başına hacı unvanı eklemeyi, tesbih şakırdatmayı ve sık sık yüksek sesle besmele çekmeyi, «töbe estağfurullah!» demeyi pek severler. Çoğukez, din koruyuculuğunda birbirleriyle yarış ederler. Bütün bu «dinibütün» görünme numaraları, müşteri çekmekte son derece işe yaramaktadır. Ve elbette bu tipler, akşamları evlerinin yolunu tutarken, ceplerindeki para demetini şöyle bir okşayıp, «Allaha çok şükür!» demeyi de ihmal etmezler..

Feodal unsurlar için ise, köy ve kent emekçilerini bu mistik atmosfer içinde tutmak hayati bir önem taşır. Onlar, bu nedenle, halk çocuklarının okumasına karşı çıkar, ilerici fikirlere ve kişilere şiddetli tepki gösterirler. Kitleler yeni şeyler öğrendikleri zaman, onları eskisi gibi yönetmek kolay olmayacaktır. Uyanan kitleler, en başta, feodal sömürüye karşı çıkacaklardır. Bu nedenle onlar, kitleleri gerici, tutucu politik örgütlere kanalize eder; devrimci, demokratik nitelikte örgütleri yaşatmamak için ellerinden geleni yaparlar.

Burjuvazi, Türkiye ölçüsünde daha üst düzeyde, küçük burjuva kesimlerin bunalımını kontrol etmek için; bu bunalımın, burjuva düzenine karşı bir çıkış biçimine dönüşmemesi için, daha ustalıklı yöntemler kullanır. Kitlelerdeki geriye dönüş özlemi, burjuvazinin egemenliği için ciddi bir tehlike yaratmadıkça —ki artık yaratamaz— burjuvazinin işine gelir de. Yeter ki kitleler ileriye yönelmesini, toplumu ileriye doğru değiştirmek için çabalamasın.. Bunun için ve dindar halk kitlelerinin oylarını toparlamak için burjuva partileri birbirleriyle yarışa girer, kitlelerin dinî duygularını kamçılar, bu uğurda akla gelmedik numaralara başvururlar. Bu yolda, burjuva liderleri, öğlen gizli sofralarda rakı yudumlayıp akşam; kalabalık salonlarda iftara

oturdukları gibi, beş vakit namazı on beşe de çıkarabilirler! Burjuva politikacılar, kendi çocuklarını Amerikan, Fransız kolejlerinde okutmak için yarışırken yoksul halk çocukları için de habire kuran kursları, imam hatip okulları açar ve bununla övünürler. Üstelik bu okullarda mistik bir dünya görüşü ile şartlandırdıkları insanları, ilerici ve uyanık güçlere, halkın demokrasi ve sosyalizm mücadelesine karşı bir militan güç olarak kullanırlar.

Irkçılar, küçük burjuva kitlelerin hayal kırıklıklarını şövenizm yönünde sömürürler. Ezilmiş, yıkılmış, öfkeli, kararsız çevrelerin gençlerine, onların asil soylarından, geçmişteki emsalsiz kahramanlıklarından söz eder; kurtuluş yolunu millî egoizme sarılmakta gösterir; başka halklara, uluslara karşı onlara düşmanlık ve kin duyguları aşılar ve onları yiğitlik, soyluluk adı altında vurup kırmaya yöneltirler. «Milliyetçilik» adı altında ırkçılıkla şartlandırılan ve bir kısmı gerçekten de ulusun kurtuluşunun bu yönde olacağını sanan bu gençler, çok geçmeden, halka karşı güçlerin, emperyalizmin, büyük sermayenin vurucu güçleri haline geliyorlar. Yaptıkları iş, ulusal bir iş olmayıp gerici güçlerin uşaklığı oluyor.

Irkçılar, kitleleri etkilemek için yalnızca şövenizmi yetersiz bulduklarından, dinî duyguları, gelenekleri, mezhep sürtüşmelerini de kullanıyorlar. Doğu'da ırkçılar, kitleye şövenizm yoluyla sokulamıyorlar. Bu nedenle orada dinî şartlanmalara, aşiret ve mezhep sürtüşmelerine, feodal unsurlara dayanmaya çalışıyorlar. Bugün Türkiye'de ırkçı faşistler, faşistlerin İtalya ve Almanya'da bir zamanlar kullandıkları en iğrenç yöntemleri; yalanı, iftirayı, terörü kullanarak iktidara gelmeyi deniyorlar.

Doğu'da feodal sınıfın henüz çökmemiş olması, aşiret yapısının yer yer canlılığını koruması, bu bölgede hâlâ, Batıya oranla, feodal dünya görüşünün güçlü kalmasının nedenidir. Bu dünya görüşü, küçük burjuva kitlelerin bunalımıyla birleşerek gerici burjuva partilerine elverişli bir ortam oluşturur.

Bu, madalyonun bir yüzüdür. Yalnız madalyonun bu yüzünü görmek insanı karamsarlığa, yılgınlığa götürebilir. Oysa tüm Türkiye'de olduğu gibi Doğu'da da toplum yerinde saymıyor; o, hareket halindedir ve tüm tutucu güçlere, olumsuz etkenlere rağmen gelişim doğrultusu ileriyedir. **Küçük burjuva kitlelerde, geriye dönüş özlemlerinin yanısıra, düzenin olumlu bir eleştirisi; yani ileriye doğru, demokrasi, özgürlük ve sosya-**

lizm yönünde özlemler ve çabalar da madalyonun öteki yüzünü oluşturuyor.

Bu bölgede küçük burjuvaların, hattâ işçilerin, egemen sınıfların oluşturduğu baskı çemberinden, feodal şartlanmalardan sıyrılmaları elbette kolay değildir. Ama daha şimdiden bu çemberde önemli gediklerin açıldığı; uyanık köy ve kent emekçilerinin, aydınların, demokrasi ve sosyalizm doğrultusunda kitlelerin devrimci mücadelesinin başını çektiği görülüyor.

Küçük burjuva saflardaki geriye dönüş özlemleri, tarihî bakımdan bir yanılgı, bir çıkmazdır. Tarihin çarkını geriye doğru çevirmek mümkün değildir. Küçük burjuvanın o «kendi halindeki» gelenekçi, nisbeten duragan yaşantısı geri gelemez. Kitlelere bunu vadedenler, bu yolu gösterenler, onları sadece aldatıyorlar. Örneğin bir MSP, kitlelere söylediklerini yapamaz, yapamıyacağını kendisi de bilir. MSP'nin başındakiler, kitlelere cömertçe vadettikleri birçok şeyi yapmayı gerçekte kendileri de düşünmüyorlar. Bütün yaptıkları kitleleri aldatmaktan ibarettir. Ama kitlelerin bu aldanışı da geçicidir. Onların mücadelesi, kaçınılmaz olarak yanılgılardan kurtulacak, ileriye yönelecektir.

Bu bölgede kitleler üzerinde katmerli bir baskı ve sömürü vardır. Şövenizm uygulaması ve ırk ayrımı politikası, yerel dile, kültüre yapılan baskı elbette görmezlikten gelinemez. Örneğin 1968'lerden sonra yürütülen «komando hareketleri», her türlü insan hak ve özgürlüklerini ayaklar altına alan bir uygulama idi. Bürokrasi ise burada çoğu zaman, kendisini bağlaması gereken mevcut yasaları da hiçe sayarak, Özalp'da, Viranşehir'de görüldüğü gibi, katliamlara varan baskı ve şiddet yöntemlerini uygulamaktadır. **Bütün bunlar kitlelerde demokratik hak ve özgürlüklerin gerçekleşmesini acil bir istek olarak gündeme getiriyor.** CHP'nin son dönemde bu bölgede sağladığı destek nedensiz değildir. Demokratik bir ortama geçiş için, af için CHP'nin gösterdiği çabalar; komando hareketlerine, bölgede sıkıyönetim ilânına karşı CHP yöneticilerinin takındığı tavır, partilerinin bu bölgede geniş sempati toplamasına neden olmuştur. Ecevit'in toprak reformu konusunda ağalara karşı takındığı tavır da olumlu bir gelişme sayılmalıdır. Gerçi CHP, demokrasi yolunda belli bir yere kadar gidebilir; kararasız, tutarsız davranabilir ve öyledir de. Bazı konularda ise CHP demokratik olmayan görüşler taşımaktadır; onun, bölgedeki şövenist uygulamalara, ırk ayrımı politikasına tümden son vereceğini sanmak saflık olur. Üstelik

CHP'nin bölgesel örgütü çoğu yerde, onun bugünkü çizgisinin daha da gerisindedir. Ancak bütün bu olumsuzluklara rağmen, CHP'nin şu dönemdeki antifaşist ve nisbeten demokratik tavrı, Doğu'da da anti-demokratik, feodal, faşizan güçlere karşı kitlelerin demokratik hareketinin gelişmesinde önemli bir etkendir. Kitleleri çevreleyen gerici çemberde gedikler açılmasında CHP' nin de rolü olacaktır.

Bölgede demokratikleşme ne anlama gelir?

Görüldüğü üzere Doğu'da, kitlelerin demokratik mücadelesinin önündeki başlıca yerel engel feodal yapı, aşiret yapısı ve bu geri yapının üstüne oturtulmuş feodal, gelenekçi ideolojidir. Feodal üretim ilişkileri değişmeden, aşiret yapısı çözülmeden, yine feodal ideolojinin geniş halk kitleleri üzerindeki etkinliği yenilgiye uğratılmadan toplumun ileriye doğru önemli adımlar atması güçtür.

Dolayısiyle **bölgede demokratikleşme, bir yönüyle toprak sorununa bağlıdır.** Köklü bir toprak devrimi feodal unsurların ekonomik gücüyle birlikte politik gücünü de kıracak başlıca yoldur. Toprak devrimi dinî feodalitenin de temel dayanağını yokedecektir. Kendi toprağında çalışma, toprak kölesi durumundaki köylülerin özgürleşmesinde en önemli adım olduğu gibi, feodal unsurların, bunlarla birlikte diğer küçük toprak sahibi köylüler üzerindeki nüfuzunu da kıracaktır.

Feodal yapı toplumda anarşik bir bölünme demektir. Toplum, beyler, dinî feodaller, mezhep ve tarikatlar tarafından parçalara, nüfuz alanlarına ayrılmıştır. Bir de buna aşiretlerin, aşiret reislerinin yarattığı bölünmeyi ekleyelim. Bu anarşik durum toplumda ekonomik, politik, kültürel ilişkilerin gelişmesinde başlıca engeldir. **Toplumun ileriye doğru gelişmesi, yeni düşüncelerin etkinlik kazanması, kültürün gelişmesi; toplumu bölen bu tür çitlerin, duvarların temizlenmesine bağlıdır.**

Dolayısiyle kim ki geniş halk kitlelerinin özgürlüğünden, demokratik haklardan yana ise feodal gericiliğe karşı çıkmak zorundadır. Hem demokrasiden ve özgürlüklerden yana görünmek hem de feodaliteye karşı tavır almaktan kaçınmak tutarsızlıktır. Bazı çevreler, bölge halkına yönelik ırk ayrımı politikasını, şövenist baskı ve zulümleri ileri sürerek, feodal unsurların da kimi zaman tepki gösterdiklerini, bu nedenle onların da karşıya

alınmaması gerektiğini söylüyorlar, onların önemli gücünden sözediyorlar..

Bu düşünce tarzı yanlıştır ve tarihî gelişimi, sınıfların niteliğini anlamamanın ürünüdür; ya da gerici feodal unsurların, kendilerini korumak için ihraç ettikleri bir görüştür.

Feodal unsurların Türkiye egemen sınıfları ile tutucu ittifakının esas olduğunu unutmamalıyız. Feodal unsurlar bu bölgede, burjuvazinin en gerici, en tutucu kesimlerinin, örgütlerinin dayanağını teşkil ediyorlar. Örneğin Adalet Partisi Doğu Mitingleri'ne karşı en sert tavrı takındı. Bu mitingler, işçi ve köylülerin sömürüye karşı tepkilerinin yanısıra, baskı ve şövenizm uygulamalarına karşı tepkileri ve bölgenin kalkınmasına yönelik istekleri içeriyordu. Ama feodal unsurlar bu mitingleri sabote için ellerinden geleni yaptılar; önleyemeyince de yönünü değiştirmeye kalktılar. Doğu'nun büyük toprak ağaları, onların parlâmentodaki temsilcileri AP flaması altında Doğu'da karşı mitingler düzenleyerek demokratik nitelikteki mitinglerin etkisini kırmaya çalıştılar. AP, Doğu'yu baştanbaşa kasıp kavuran ünlü komando hareketlerine rağmen, Doğu'da yine de feodal unsurlara dayanarak ayakta durmaktadır. Doğu'nun bir kısım toprak ağaları, tam da bu dönemde, sola açılan ve nisbeten demokratik bir tavır içine giren CHP'yi terkederek sıkıyönetim dönemlerinin renkli kişisi Feyzioğlu'nun yanına veya AP'ye geçtiler. CGP bu bölgede parti olarak yalnızca toprak ağalarının gücüne dayanmaktadır ve zaten bu nedenle mebuslarının çoğunu bu bölgeden ağalar oluşturuyorlar. Eğer AP ve CHP dışına düşmüş bu ağaların tercihi olmasaydı CGP çoktan bir parti olarak siyaset sahnesinden silinmiş olacaktı.

Emekçi kitlelerin gerici burjuva partilerinden koptuğu ve sola açılışın hızlandığı şu dönemde, özellikle Doğu'lu dinî feodaller, kitleleri bu kez de bir başka çıkmaza, MSP'nin gerici çizgisine itiyorlar. O MSP ki şu anda, «milliyetçi» denen cephe içinde, ırkçılarla yanyana, faşizan bir yönetim yolunda hızla yürümektedir. Ve şimdi MSP kadroları, ırkçılarla birlikte sokak saldırıları düzenliyor, uluma sesleri arasına tekbir sesleri karıştırarak demokratik güçlere karşı terör estiriyorlar.

Doğulu feodallerin, aşiret reislerinin, çıkarları için yapmayacakları şey yoktur. Onlar, kendi gerici amaçları için yer yer MHP ocaklarını bile açıyor, onları açıkça desteklemekten çekinmiyorlar.

Feodal unsurlar, sınıf olarak halkımızın demokratik mücadelesinin karşısındadırlar ve ayakta kaldıkları sürece bu rolleri devam edecektir. Feodal sınıfın bu gücünü demokratik hareket yararına, şövenist baskılara karşı kullanacaklarını sananlar, eğer salt kitleleri aldatmak için böyle konuşan usta gericiler değillerse, kendilerini aldatan saf kişilerdir.

Tersine, demokratik halk hareketinin gelişmesi için, her türlü baskıya karşı geniş yığınların birliğini, dayanışmasını sağlamak için feodal sınıfın bu gücü mutlaka kırılmalıdır. Bu güç kırılmalı ki halkımız, kendisine zulmedenlerle birlik olan toprak ağalarının, şeyhlerin, nüfuzlu dedelerin, aşiret reislerinin ardından gitmesin. (Burada, şu hususu belirtmekte özellikle yarar var: Biz, emekçi halkımızın saf, samimi inançlarından dolayı onları hor görmeyiz; çünkü biz halkımıza saygı duyarız. Herkes kendi dinî inancında özgürdür, özgür olmalıdır. Kimseye, inancından dolayı baskı yapılmamalıdır. Ama biz, halka din-iman satmaya kalkışan; müşteri toplamak, halkı soymak, onun uyanışını engellemek için binbir türlü fırıldağı çeviren, yalancı, iki yüzlü ağaların ve sermayenin uşağı din tüccarlarına da karşıyız. Bizim tartışma konumuz dinî inançlar değildir. Bizim, üzerinde asıl durduğumuz, halkımızın sömürü ve baskıdan kurtuluşudur. Halkımızın iş ve ekmek bulmasıdır, toprağa kavuşmasıdır. İnsanca bir düzen için mücadele ediyoruz. İnançları ne olursa olsun, başkalarını sömürenlere karşıyız. Sömürüye ve baskıya karşı mücadele edenler de, inançları ne olursa olsun, birbirlerinin dostlarıdırlar.)

Kitlelerin ağa, şeyh, nüfuzlu dede ve aşiret reisi gibi unsurların peşinden gitmeleri, bilinçsiz ve örgütsüz olmalarındandır. Böylece, kendi çıkarlarına ters bir desteği onlara ve tüm gerici, baskıcı güçlere sağlıyorlar. Feodal unsurların gücü, işte bu, kitlelere yaptıkları gerici yöndeki öncülük işlevinden gelmektedir. Kitleler bilinçlendikçe, örgütlendikçe onların bu işlevi de bitecek, güçleri tükenecektir. O halde devrimci, demokratik nitelikteki güçler için görev, gücünü kitlelerin bilinçsizliğinden alan feodal sınıfı demokratik saflara kazanmak —bu olmayacak şeyi yapmak— değil, kitleleri bilinçlendirip örgütleyerek feodal sınıfın altından çekmektir.

Daha önceki bölümlerde söylemiştik: Yıkıntıya giden feodal unsurlar içinde de kitlelerin demokratik mücadelesine yaklaşan kişiler herzaman olabilir. Her sınıftan böyle kişiler, hattâ sosya-

listler bile çıkabilir. Böylelerine elbette devrimcilerin safları açıktır. Biz demokrasi ve sosyalizm yönündeki aydınlatma, dost kazanma çabamızı, toplumdaki tüm sınıf ve tabakalara yöneltiriz. Üst sınıf ve tabakalardan da mücadelemizi destekleyen, bizimle birleşen tüm kişilere karşı tavrımız olumludur. Onlar, artık mücadelemizin yabancıları değil, dostları sayılırlar. Ama örneğin, bu dost olduklarını söyleyenler, ilerici harekete katılırken, bu harekete ters düşen kendi sınıf politikalarını terketmek zorundadırlar. Örneğin bir toprak sahibi, hem toprak reformuna karşı çıkıp, yani feodal baskıyı savunup, hem de demokratik bir kişi olduğunu iddia edemez. Bir şeyh, hem kitleleri uyuşturmakta devam edip hem de şövenist baskılara karşı çıktığını söyleyemez. Halkımıza zulmeden burjuva partilerini destekleyenler, aynı zamanda halkımızın dostları olamazlar. Bir ağa, bir şeyh, bir dede veya bir aşiret reisi, eğer halkın demokratik mücadelesine gerçekten yandaş çıkıyor, toprak devrimini savunuyor, faşizme ve emperyalizme karşı açık tavır koyuyor ve ilerici politik örgütleri bu yönde destekliyorsa mesele yoktur; o, gerçekten demokratik bir kişidir. O, bunun için feodal gericiliğe, yani kendi sınıfına —benimsemediği sınıfına— karşı da mücadele etmek zorundadır. Besbelli böyle kişilere ender rastlanır. Yoksa, feodal sınıftan bir kişi, demokratik hareketimize katılmak için, eğer «ağalığa, şeyhliğe çatmayın» diyor ve bizden böyle bir şey bekliyorsa, besbelli o, bizi budala sanan biridir; ya da mücadelemizi anlamamıştır ve bizim yanımıza gelmemekte, bizi kendi yanına çağırmaktadır.

Demokratikleşmenin iki yönü

Şüphesiz, bölgenin demokratikleşmesi, salt kendi içinde düşünülemez. Kitlelere karşı ırk ayrımı politikası, şövenist baskılar ve zulümler bölge açısından dışsal bir olaydır. Bu baskılar Türkiye'de başlıca egemen sınıf —burjuvazi— tarafından uygulanmaktadır. Ve bu baskıların dozu, daha önce de söylediğimiz gibi, bazan feodal unsurları ve yerel burjuvaziyi bile huzursuz edecek kadar ileri gitmektedir.

Yine bu şövenist baskılar, bu yöndeki politika, temelde, burjuvazinin bu bölgedeki ekonomi politikasından, çıkarlarından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de burjuvazi bu bölgeye ve bölge halkına hep farklı bir gözle bakmış, bölge kalkınması için ciddi çaba göstermemiş; tersine, bölge ekonomisini körelten, bölgede

üretim güçlerinin gelişmesini engelleyen bir politikayı sürekli uygulamıştır.

Dolayısiyle bölgenin demokratikleşmesi demek, yalnızca bölgesel feodal sömürü ve baskının son bulması demek değildir. Türkiye'de egemen sınıfların bölge halkına uyguladıkları ırk ayrımı politikasının, şövenist baskıların da son bulması demektir. Bu durum, temelde, bölgeye karşı yürütülen ayırımcı ekonomi politikasının da bırakılmasını ve bölgenin kalkındırılması için özel çabaların gösterilmesini gerektirir.

Ancak bunun gerçekleşmesi, aynı zamanda **Türkiye'nin demokratikleşmesine** bağlı bir sorundur. Besbelli ki ırk ayrımı politikasını, şövenist baskıları kaldıracak olan burjuvazi değildir. Burjuvazi dünyanın her yerinde varlığını sömürü, ayırım, eşitsizlik ve baskı üzerinde sürdürür. O, kendi işçi sınıfını, tüm emekçi halk kitlelerini sömürdüğü, onlar üzerinde bir baskı mekanizması kurduğu gibi, başka halklar, ülkeler üzerinde de, elinden geldiğince, sömürü ve baskı mekanizması kurar.

Dolayısiyle Türkiye'de, Doğu halkına karşı ırk ayrımı politikasının son bulması, sömürünün kalkması, bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel bakımdan gelişmesi, aynı zamanda Türkiye'de gerçekten demokratik bir düzenin kurulmasına bağlıdır. Böylesine bir demokratik yönetim, ancak işçi sınıfı öncülüğünde, işçi -köylü ittifakı temelinde, diğer demokratik güçlerin desteğinde, bir **demokratik halk iktidarı** tarafından başarılabilir. Bu demokratik iktidar, emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin geniş halk kitleleri üzerindeki ekonomik, politik baskısına son vermekle yetinemez; köklü bir toprak devrimiyle ve her türlü ırk ayrımı ve baskıya son vererek ülkede tüm olarak demokratikleşmeyi sağlamalıdır.

Çağımızda, hangi ülkede olursa olsun, tüm sömürülenlerin, baskı görenlerin; işçilerin, köylülerin, şehir küçük burjuvazisinin, dinsel ve etnik grupların, kadın ve çocukların sömürüden, baskıdan kurtuluşları, demokratik hak ve özgürlüklere kavuşmaları birbirine bağlıdır, birbirinden soyutlanamaz.

Türkiye'de emperyalizme karşı mücadele ile demokrasi için mücadele, özgürlük için mücadele, giderek sosyalizm için mücadele, bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır. Bu nedenle de, örneğin, Doğu bölgesinde kitlelerin hak ve özgürlükleri için mücadele, yalnız feodalizme karşı mücadele değil, aynı zamanda,

genel olarak Türkiye'de faşizme, emperyalizme karşı demokratik **bir Türkiye için, demokratik halk iktidarı için mücadele demektir.**

Devrimci mücadele örgütlü olarak verilir.

Besbelli ki, her türlü ilerici ve devrimci mücadele de ön şart devrimci güçlerin örgütlü olmasıdır. Örgütsüz insanlar ne kadar çok olurlarsa olsunlar büyük bir güç oluşturamazlar. «Bir araya gelen on kişi yüzlerce dağınık insanı sürükler.» Bunun gibi, örgütsüz çaba gösteren kişi de, ne kadar büyük çevherler taşırsa taşısın, yapabileceği iş fazla değildir.

Ülkemizde demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin başarısı da, başta işçi sınıfı olmak üzere, geniş emekçi yığınların ve diğer demokratik unsurların örgütlü, bilinçli çabalarına bağlıdır.

Doğu'da, bölgesel düzeyde feodal gericiliğe, tutucu güçlere, şöven baskılara karşı yürütülecek mücadelede de kitlelerin örgütlü olması sorunu aynı derecede önem taşır. Örneğin geçtiğimiz dönemde Türkiye İşçi Partisi'nin oluşturduğu bölgesel kadrolar, kitlelerin uyarılmasında, devrimci kitle hareketinin gelişmesinde küçümsenmiyecek roller oynadılar.

Örgütlenmenin odak noktası sosyalist örgütlenmedir. Ancak sosyalist bir örgüt, tüm ilerici, demokratik güçlere doğru bir çizgide öncülük edebilir; kitleleri, kararlı bir şekilde hedefe doğru götürebilir.

Bölgesel düzeyde de, hiç şüphesiz, en devrimci sınıf, işçi sınıfıdır. Bunun yanısıra yoksul köylü kesimi, bu bölgede oranca büyük bir kitle oluşturmaktadır ve işçi sınıfının en önemli yandaşıdır. Kır ve şehir küçük burjuvazisi, uyarıldığı ve örgütlendiği oranda, demokratik harekette önemli bir güçtür. Sosyalist örgütlenme, bölgesel düzeyde, başlıca işçilere ve yoksul köylülere dayanacak, bunun yanısıra, toplumun öteki kesimlerinden gelen sosyalistlerin de katkıları olacaktır. Özellikle devrimci görüşrin taşıyıcıları olan aydınların rolü bu bakımdan küçümsenemez. Ancak aydınların başarısı emekçi kitlelerle kaynaşmaya bağlıdır Geri bir sosyal yapının **aydın batağı** olduğu unutulmamalıdır Çok büyük iddialarla büyük kentlerden taşraya gelen çoğu aydınların, bir süre sonra buralarda eriyip silindikleri sıkça görülür. Doğu'da bu «değişim» daha açık-seçik şekilde izlenebilmektedir. Üniversite yıllarında «pek hızlı» olan birçok kişi, doktor, avukat, mühendis veya müdür olarak kendi çevresine

döndükten sonra, sömürü ağının içine düşmekten, burjuva politikacısı, tüccarlar kulübü müdavimi olmaktan kendini kurtaramaz. Aşiretçilik de yaparlar böyleleri, MSP'ye de girerler. Aydınların bu çarktan kendilerini korumaları, **devrimci örgütsel çalışma** içinde emekçi yığınlarla kaynaşmalarına bağlıdır. Hiç şüphesiz, devrimci mücadelede en güvenilir, en kararlı unsurlar, sınıf bilincine varmış emekçilerdir. Devrimci mücadelenin temel dayanağı emekçi kitlelerdir.

Doğu'da feodalite olsun, aşiret yapısı olsun, son demlerine gelip dayanmışlardır. Bu kurumlar çürümüş, koca bir ağacı andırmaktadırlar. Bugün hâlâ haşmetli görünseler de büyük çatırtılarla yıkılıp gitmeleri yakınlaşmıştır. Geniş halk kitleleri gerek feodal yapı ile, gerek aşiret bağları ile çatışma halindedir. Ama kitleler, çoğu kez, sorunlarını nasıl çözeceklerinin bilincinde değildirler. Onlara çözüm yolunu devrimciler götürecektir. Örgütlü devrimci çalışma, çok geçmeden kitlelerin gönlünü, güvenini hazanır ve kitleyi saran gerici çemberin çatırdadığı, parçalandığı görülür. Doğu'daki demokratik oluşum, bir nitelik sıçraması yapmaya adaydır. Bütün sorun bunu iyi kavramak, kitlelere, ağalık, şeyhlik, nüfuzlu dedelik, aşiret reisliği ve gerici yerel burjuva unsurların oluşturduğu ve genel olarak Türkiye'de egemen burjuvazi tarafından desteklenen bu gerici çembere karşı çıkma cesaretini verecek tutamağı, devrimci örgütü verebilmektir.

Yığınlar devrimci harekete kazanılmadan, onların yaratıcı gücü seferber edilmeden, halkların sömürüden ve her türlü baskıdan kurtuluşu mümkün değildir.

ÖZGÜRLÜK, FAKAT KİMİN İÇİN...

Selami CANDAN

Sınıflı toplumların varoluşundan günümüze kadar insanlar dünyanın her yerinde amansız bir sınıf kavgası içinde olagelmişlerdir ve bu gelişim ileriye doğru tüm acımasızlığıyla devam etmektedir.

Bu kavgaların en çarpıcı ve değişmez sloganı «ÖZGÜRLÜK» tür. Köle toplumundan bugüne değin kavga devamede gelirken bir yandan da bu kavganın öğretileri ortaya atılmış, birçok düşünür, «üzgürlüğün» yolunu göstermek çabasına girişmiş, bu uğurda hayatlarını adamışlardır.

Sürüp gelen ve tüm toplumların nihayi özgürlüğüne kadar sürecek olan bu kavgalarda toplumun her bireyi bilerek, isteyerek veya farkında olmadan, bilinçsizce, ama mutlaka bir tarafın saflarında kavgaya girmektedir. Fiilen kavgaya katılanla onu sadece seyreden aslında aynı anda kavganın içndedirler.

Daha önceleri ve Katilina'dan Spartaküs'e, Avrupa'nın çeşitli toplumlarındaki kanlı köylü isyanlarına, 1789 küyük burjuva devrimine, 1848'deki tarihin ilk büyük işçi başkaldırışlarına, 1870 Paris Komönü'ne ve 1917 büyük Ekim Devrimi'ne kadar savaşçılar hep özgürlüklerini gaspedenlere karşı savaşmışlardır.

1917 büyük Devrimiyle birlikte emperyalist-kapitalst dünya en yumuşak yerinden kopmuş; dünyanın ilk işçi-köylü devletinin kuruluşuyla sosyalizm ile kez toplumsal hayata uygulanmıştır.